

Pamětní kniha
obce
Lázu.

Strojový přepis původního rukopisu
bez lidské revize a oprav

*Založena podle zákona o pamětních knihách obecních
ze dne 30. ledna 1920.*

Úvod.

Ve schůzi obecního zastupitelstva dne 21. března 1920 usneseno, aby dle zákona o pamětních knihách obecních, ze dne 30. ledna 1920, zavedena byla v naší obci kronika. Prvním kronikářem ustanoven jsem byl já, Josef Koukal, chalupník v Lazích číslo 9.

Dne 23. dubna 1922 usneseno zakoupiti pamětní knihu. Pan starosta ustanoven tuto knihu obstarati. Do letopisecké komise voleni p. Ladislav Budil, rolník č. 25, a Koukal Albert, rolník č. 16; předsedou této komise je pan starosta František Macháček č. 43. Pamětní knihu zhotovil a dodal p. Alois Voš [?], knihař v Jevíčku 12. dubna 1923 za 165,- Kč.

Obec Lazy — původní Laz, potom Nová Ves, německy Lohsen.

Ve schůzi obecního zastupitelstva dne 30. listopadu 1919 usneseno, aby název obce Nová Ves přeměněn byl zase na původní jméno Laz. Přípisem okresní zprávy politické v Moravské Třebové ze dne 28. ledna 1922 vyhověno žádosti obecního zastupitelstva, na základě výnosu ministerstva vnitra ze dne 23. prosince 1921, aby český název obce Nová Ves změněn byl na Lazy.

Obec Lazy jest stará osada, připomíná se v listinách již ve čtrnáctém století s mlýnem jako k hradu Cimburku přináležející. Svým obvodem leží v politickém i soudním okresu Moravsko Třebovském na okresní silnici z Moravské Třebové do Jevíčka. S obvodem obce hraničí na severní straně Městečko Trnávka a Stará Trnávka, na jižní Chornice, na východě Bezděčí, na západní straně Pacov a Přední Arnoštov. Nynější místo v tomto katastrálním obvodu nachází se na lukách pod mlýnem v severovýchodním cípu; nejvyšší bod jest při straně západní v lese Husáku 621 metrů nad mořem. Potok Jevíčovka protéká obvod tento při východní straně směrem od jihu k severu; tímto směrem vede také železná dráha trati Prostějov — Třebovice, vystavěná roku 1888—1889.

Délka celého obvodu od východu k západu měří 4700 metrů, šířka od severu k jihu 2800 metrů.

Výměra katastrální obce obnáší:

- role 357 ha 31 a 15 m² — to jest 36,6 %
- luka 93 ha 01 a 67 m² — 9,5 %
- zahrady 6 ha 22 a 01 m² — 0,7 %
- pastviny 11 ha 98 a 04 m² — 1,3 %
- les 492 ha 63 a 95 m² — 50,4 %
- neúrodná půda 2 a 27 m²
- a daní prostá půda 13 ha 98 a 69 m² — dojem [?] 1,3 %

Dohromady 979 ha 24 a 49 m². Katastrální čistý výnos 22 019 K 80 h.

Na velkostatek připadá: 41,36 % z celkové výměry, a sice: na role 30 a 64 m², luka 33 ha 94 a 43 m², pastviny 6 a 51 m², les 320 ha 12 a 31 m², daní prostá půda 38 a 09 m². Dohromady 403 ha 01 a 98 m². Katastrální čistý výnos 5416 Kč 50 hal.

Obecní pozemky obnáší: 5,7 % — role 14 ha 71 a 73 m², luka 5 ha 32 a 86 m², zahrady 9 a 05 m², pastviny 8 ha 05 m², les 23 ha 07 a 48 m², stavební plocha 9 a 47 m², daní prostá půda 6 ha 47 a 71 m². Úhrnem 53 ha 84 a 71 m². Katastrální čistý výnos obnáší 663 Kč 62 hal.

Při rozdělování pozemků roku 1657 bylo v obci 24 selských statků, z nichž 2 pusté a neobydlené, dále 8 chalupníků, 6 domkářů a 1 mlýn.

Roku 1792 bylo všech domů 51, a tento stav se neměnným udržel po 80 let. Před rokem 1876 bylo v obci: 1 selský lán (rychta) domovní č. 4; 22 půllánů domovní čísla 5, 7, 8, 11, 16, 17, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 36, 37, 42, 43, 44, 45, 46, 49; dva čtvrtlány dom. č. 38, 39; třináct chalupníků dom. č. 2, 3, 6, 9, 12, 18, 20, 26, 29, 40, 41, 47, 48, 50; osm domkářů domů 10, 13, 15, 30, 31, 32, 33, 34. Dále 1 domek bývalá obecní pazderna č. 14, a 2 obecní domy, z nichž jeden bývalá obecní kovárna č. 1 a druhý bývalá ratejna č. 35. Mlýn č. 51 a roku 1872 vystavěná škola č. 52. Roku 1876 rozparcelováním půllánu č. 21 — pak následovaly jiné — a tak odprodáváním a překupováním se mnoho změnilo. Nynější stav je 17 půllánů, 1 čtvrtlán, 5 domků s malo pozemky, ostatní od 10 do 30 měříc.

Počet obyvatelstva dle sčítání z roku 1921 obnášel 343 osob, roku 1880 bylo 372 osob, roku 1870 — 349 osob, roku 1858 bylo 295 osob a roku 1792 načítáno 357 osob.

Stav dobytka dne 9. ledna 1923 byl následující:

- **Hovězí dobytek:** 55 chovatelů mělo 169 krav, 32 jalovic, 57 telat, 1 vůl, 8 býků (z těch 2 obecní plemenní).
- **Vepřový dobytek:** 46 chovatelů mělo 6 vepřů, 18 kusů do 3 měsíců, 63 kusy přes 3 měsíce.
- **Koně:** 16 chovatelů, 5 hříbat do 1 roku, 5 hříbat od 1 roku do 2 let, 25 klisen, 9 valachů.
- **Kozy:** 43 chovatelů, 70 kusů.
- **Husy:** 103 kusy.
- **Kachny:** 2 chovatelé, 6 kusů.
- **Slepice:** 65 chovatelů, 892 kusů.
- **Krůty:** 4 chovatelé, 6 kusů.
- **Holubi:** 3 chovatelé, 22 kusů.
- **Králíci:** 22 chovatelů, 72 kusů.

Psi: 49 chovatelů mělo 58 kusů. Kočky: 51 chovatelů, 77 koček.

Celkem roku 1923 bylo 44 koní, 262 hovězího doh., 117 vepřů, 70 koz.

- 1880 — 58 — 298 — 69 — 20
- 1870 — 64 — 233 — 60 — 25

Voda a vodovod

V severovýchodní části obce, kde jsou podzemní prosáky, má každý dům svou studnu; také se tam nachází obecní studna s pumpou, kde je vydatný proud vody. Ale v jihozápadní části obce, kde je spodina jílovitá, byly od dáвна potíže se zaopatřováním vody pro domácnost a hospodářství; kde často se značným nákladem se dělaly pokusy alespoň na čas vodu zaopatřiti. Na místě, kde nyní stojí škola, bývala dřívě [?káva] s slabým proudem vody. Dále byly asi roku 1802 zřízeny dva rybníčky pro vodu v čas požáru a také na jiné účely: jeden v západní části obce ve „vrchním koutě“, druhý v severní části „na bonatkách“ [?]. Třetí rybníček udělán byl v dolním koutě roku 1881.

Roku 1904 domluvilo se více občanů ku zřízení vodovodu se železným potrubím, na místě stávajícího vodovodu s rourami hliněnými, který měli zavedený majitelé domovních čísel: 8, 9, 12. Náklad na nový vodovod rozvržen tak, aby každý sedlák platil 2 podíly, domkaři a chalupníci po jednom. Členové tohoto družstva byli následující: Procházka Jan č. 6, Špina Josef č. 8, Koukal Josef č. 9, Petr Jan č. 10, Procházková Rosalie č. 11, Kudrle Mořic č. 12, Knoll Emil č. 13, Štemark [?] Fil. č. 15, Zerula Frant. č. 16, Koukal Mořic č. 17, Budig Adolf č. 18, Habiger Ant. č. 19, Lermann Frant. č. 20 a Habiger Frant. č. 22.

Sedláci obstarali dovoz kamení, písku a jiných hmot, ostatní zase házení písku, nakládání kamení, dehtování rour, zahrazování příkopů a jiné práce. Mimo práci zaplatil každý hotově na jeden podíl asi 366 korun.

Roku 1906 přistoupil za člena Přichystal Frant. č. 45 a roku 1912 Machaty Alois č. 2, Schwall Adolf č. 3, Hicklová Johana č. 5, Wystrcil Raymund [?] č. 7, Lampa Frant. č. 21, Schneeweiss č. 24, Jordan Mořic č. 46 a Fensterle Bernard č. 48.

K účelům požárním zřízeny 3 hydranty, které platila obec.

Uprostřed návsi u silnice stojí zvonice, na jejíž makovici byl letopočet 1767. Kdy byla vystavěna, o tom nejsou v obci doklady. Zvon v ní se nacházející ozdoben byl obrazem svatého Marka evangelisty s nápisem: „S. Markus Nova Wes A. 1732.“

Tento zvon byl dne 15. prosince 1917 vojenským mužstvem odebrán k válečným účelům. Zvon měřil v průměru dole 43 cm a byl 34 cm vysoký a vážil skoro 60 kg (číslo váhy 39 kg) což stvrdit ráčí [?] provádějící desátník Maresch Gottlieb [?] od pěšího [?] pluku č. 37.

Ve schůzi obecního zastupitelstva dne 28. května 1922 usneseno zakoupení nového zvonu. K tomu účelu, aby byla uspořádána dobrovolná sbírka v obci. K provedení toho zvolen Bušina Frant., první radní č. 1, a Koukal Josef, náměstek starosty č. 9. Výsledek sbírky byl následující: nejmenovaná osoba darovala 500 Kč; dále darovali dle domovních čísel:

- č. 1) Bušina Fil. 100 Kč, Navrátil Fil. 7 Kč, Schuppler Fil. 20 Kč
- č. 2) Macháty Emilie 30 Kč
- č. 3) Schwall Adolf 5 Kč, Smital Fil. 10 Kč
- č. 5) Hicklová Johana 10 Kč
- č. 6) Procházka Jan 100 Kč
- č. 7) Wystrcil Raymund [?] 100 Kč
- č. 8) Špina Josef 100 Kč, Navrátil Jan 10 Kč
- č. 9) Koukal Josef 25 Kč
- č. 10) Němec Josef 10 Kč, Drexler Emil 5 Kč
- č. 11) Procházka Emil 100 Kč
- č. 12) Kudrle Mořic 35 Kč
- č. 13) Macháty Rudolf 10 Kč, Sebelá [?] Rudolf 20 Kč, Bílá Marie 5 Kč
- č. 15) Štmarková Františka, vyrovnávka [?] 5 Kč
- č. 16) Procházka Fil. 100 Kč, Zerula Fil. 70 Kč
- č. 17) Koukal Mořic 100 Kč
- č. 18) Budig Emilie 5 Kč
- č. 19) Habiger Anton. 100 Kč
- č. 20) Lermann Fil. 50 Kč
- č. 21) Bušina Fil. 10 Kč, Štmarková Hermina 5 Kč
- č. 22) Habiger Fil. 100 Kč, Klementová Anna 10 Kč, Klement Rudolf 10 Kč
- č. 23) Macháty Rudolf 100 Kč
- č. 24) Schneeweis Adolf 100 Kč
- č. 25) Budil Ladislav 100 Kč
- č. 26) Havelka Frant. 40 Kč, Havelková Františka 5 Kč
- č. 27) Fochr Frant. 5 Kč, Zerula Emil 5 Kč
- č. 28) Kopřiva Albert 100 Kč, Kopřivová Julie 10 Kč
- č. 29) Wolf Mořic 50 Kč
- č. 30) Štmark Adolf 10 Kč
- č. 31) Bdain [?] Josef 10 Kč
- č. 32) Heel Adolf 10 Kč
- č. 33) Macháty Jan 100 Kč

- č. 34) Lermann Fil. 5 Kč
- č. 36) Koukal Albert 100 Kč
- č. 37) Kašpar Emil 100 Kč, Kašparová Viktorie 50 Kč
- č. 38) Petr Ant. 30 Kč
- č. 39) Červenková Marie 10 Kč
- č. 41) Hank František 20 Kč
- č. 42) Klement Frant. 30 Kč, Havelka Emil 20 Kč
- č. 43) Macháček Fil. 100 Kč
- č. 44) Lermannová Johana 30 Kč
- č. 45) Přichystalová Aloisie 100 Kč

- č. 46) Jordan Mořic 100 Kč
- č. 48) Fensterle Bernard 20 Kč
- č. 49) Kopřiva Fil. 30 Kč
- č. 50) Schupler Eduard 10 Kč
- č. 51) Gross Ludvík 100 Kč
- č. 52) Krčmař Jan 50 Kč
- Nejménovaná osoba skrze pana starosty 120 Kč.

Celkem sebráno **3407 Kč**. Dle došlých nabídek usneseno objednat zvon u firmy Ad. Hilera vdova a syn v Brně. Zvon byl těžký 58 kg po 57 Kč; příslušenství 300 Kč; rytý nápis 66 Kč; tak že s dovozem a úpravou zvonice se vydalo 4021 Kč 62 hal. Za rekvírovaný starý zvon obecní pokladna časem dostane 275 Kč. Scházějící obnos hrazen z prostředků obecních.

Slavnost svěcení nového zvonu odbývala se v neděli dne 22. července 1923. Na návsi ve školní tělocvičně postaven oltář a kazatelna, kde o 10. hod. dopoledne měl kázání zdejší rodák vdp. Ludvík Kašpar [?]. Mši svatou sloužil vdp. Augustin Weinlich, farář v Městečku Trnávce, při čemž zvon posvěcen. Odpoledne o 2. hod. litanie u zmíněného oltáře, potom společná zábava v zahradě p. Frant. Bušiny č. 1.

Jména trati a pozemků v obvodu obce Lazů

Trat' „Za humny" je cestama rozdělena na několik dílů: od zahrad mezi cestama, „Žacieska" [?] a „Chmelárek" [?]. Trat' „Poderzwoře" [?] na vrchním konci „Hummene", severní část „Nivka", „Polák Voskvek" [?] dělá hranici s Trnávkou. Trat' „Žhoře" — část této tratě patří chalupníkům byla dříve panské pole, odkoupena roku 1795 od vrchnosti. Trat' „Vrchní Jevíčova" obsahuje též části „Vostinek", „Na dolích", „Slemena", „Močidla", „u rybníka", „Hanek" nebo stačí [?] „Hrán a Cuželbi" [?]. Trat' „Nazadí" dělí se na „přední a zadní, dolní a vrchní". Lasku silnice [?] říká se „v Klenech", na hoře pod lesem je „Nová" a „Pasecky". K trati „Dolní Jevíčova" patří „Políček", „Vydrané" luka, „Pod jevíčovem" pole, „Na hochañi" [?] cesta a příkop „Vrzkých", luka „pod Hochou", „Stadleska". K hatím „Za mlýnem" a „Lučci" patří „Chornický rybník", „Drážka", „Hluboké", „Kouty", „Moravská louka", „Kamenný rybník", „Povárky", „Katovka" a „hráze" u jmenovaných rybníků; dále rybníček pod mlýnem a „Nohavice".

Les Husák

Část nad vesnicí jest dnes asi 4,7 % [?]. Dutejsou [?] lesy: chalupnické 2,2 %, potom selské 1,8 %, ostatní patří velkostatku 75,1 %.

Ručně kreslená mapa katastru obce Lazy.

Světové strany (na okraji mapy): Západ (nahore), Východ (dole), Sever (vpravo), Jih (vlevo).

Sousední obce/osady na hranicích:

- Přední Arnoštov, Pacov (*severozápad*)
- Stará Trnávka, Trnávka (*východ*)
- Bezděčí (*jih*)

Popisky uvnitř katastru (od severu k jihu, dle mapy):

- Les Husák — uvnitř: „Černá studánka“, „Holubí studánka“, kóta „a 621 m“, „Spadlavec“ [?], „Houda“ [?], „Vlčí díly“, „Kopřivová studánka“, „Bílova studánka“ [?]
- Zhoře, „Cuželbi“ [?]
- Nivka, Poderhoře [?]
- Močidla, Nazadí
- „Nová Pasecky“
- Slemena, Včelnice [?], Vrchní Jevíčova, „Nakladiska“ [?], Za humny
- Klenov, „Mlýnka“ [?], Dolní Jevíčova, „Doleček“, „Hochou“ [?]
- Chornický rybník, Potok Jevíčovka
- Kamenný rybník, „Obecní“ [?]
- Bezděcký most
- Potok Nedavka [?], Potok Jevíčovka

Cesty/silnice: silnice k Trnávce (východně), silnice ke Chornicím (jihozápadně).

(Místo i pravopis některých popisek je z rukopisu nejistý — značeno [?].)

V selských lesích známy jsou Zelená výmola a Koukalova výmola, a Kopřivova studánka. V panském lese na východním svahu jsou skaliska zvané „Vlčí díry“; na hoře nachází se nejvyšší místo v tomto obvodu, 621 metrů nad mořem; malý kousek od toho k jihovýchodu je místo zvané „Spaliště“ nebo „na spalištích“, které se kdysi obdělávalo jako pole, dosud jest je znáti „rohámy“ [?]. Na kraji lesa v Zhoři nachází se Bílova studánka, od ní na západ místo zvané „u Boudy“, kde do nedávna stála malá dřevěná chaloupka. Na západním svahu v Chornických hranicích nachází se Černá studánka, od ní na sever známá a v létě nejvíce navštěvovaná Holubí studánka.

Dříve bylo na cestě ke studánce čtrnáct zastavení křížové cesty, u studánky též byly obrazy; teď je tam vystavena kaplička. Byla vystavena v letech 1911—1912.

Jména místní a jména majitelů usedlostí dle domovních čísel.

Seznam tento jest neúplný a zapsány jsou jen jména vyňatá z různých listin po ruce jsoucích [?].

Číslo 1) Rychta: Jako první známý majitel jest Adam Petr, připomíná se roku 1735. Po něm následuje roku 1745 Antonín Petr do roku 1799, potom Josef Petr; po jeho smrti přiřazen se Jan Jiří Chornitzer, po tomto Jan Leuschner. Tento zemřel roku 1866 na cholera i s manželkou a synem; za nezletilosti jeho dcer hospodařil na rychtě Jiří Biebele z Chornic do roku 1876, kdy se přiřazen Adolf Hornbruch z Kamenné Horky; ten později rychtu rozprodal. Slavné [?] koupil Frant. Bušina z Vyzké [?] a dal k němu připadly pozemky od čísla 49. Roku 1923 prodal větší část tohoto hospodářství Janu Mikolovi z Drnovic.

Číslo 2) „U Václavů“: Jako první známý majitel jest roku 1787 Matěj Knoll, potom Fabian Knoll, Antonín Knoll, František Knoll, roku 1871 Antonín Knoll. Po něm manželka Anna Knollová, po ní dcera provdána za Engelberta Havelku z Bezděč; od toho koupil Alois Macháty z Lazů. Ten padl ve válce, vdova Emilie Macháta.

Číslo 3) „U Pospíchalů“: Roku 1745 Fabian Lermann, 1766 Pavel Lermann, 1788 Pavel Lermann, později Schremrová [?]...

...Apolonie; Josef Lermann 1854, Veronika Lermannová, potom Schneidrová Viktorie, Schwall Adolf, manželka Frant. Schwallová.

Číslo 4) Jako majitel připomíná se roku 1787 Karel Brandstetter, kovář. Později přešlo v majetek obce a roku 1822 přestavěno jako obecní kovárna a kolárna na místo, kde nyní stojí. Jako obecní kováři, pokud známo, byli zmíněni Karel Brandstetter, Václav Gajer, Jan Hartl, Libor Lampa, František Klement a Josef Štmark. Kolářů byli: Červinkové z Jaroměřic. Roku 1890 kovárna i kolárna zrušeny a proměněny v byty.

Číslo 5) „U Martění“ [?]: Florian Koukal 1788, František Koukal, Ondřej Koukal, Antonín Walíček, Koukalova Josefa, Josef Glotzmann. Tento nechal přepsati veškeré pozemky k číslu 7. Jeho syn Mořic Glotzmann prodal stavení, které koupil Jan Hikl; po jeho smrti vdova Johana Hiklová, roku 1924 syn Josef Hikl.

Číslo 6) „U Lehnů“ [?]: Jakub Modrlák 1748, Bartoloměj Hodina 1776, Antonín Procházka, Antonín Procházka 1851, František Procházka, Jan Procházka.

Číslo 7) „U Knollů“: Jiří Knoll 1787, František Knoll, Jan Knoll, později Mariana Glotzmannová, Josef Glotzmann rozprodal pole a nechal připsati pozemky od čísla 5. Po něm byl František Glotzmann, pak Mořic Glotzmann; ten zemřel za 1 rok, potom se přiženil Rajmund Wystrcil z Trnávky.

Číslo 8) „U Žolenku“ [?] (také Zelenka): Roku 1787 připomíná se Jan Krejčí, roku 1834 Antonín Krejčí, 1857 František Špina, 1859 Apolonie Špinová, 1878 Josef Špina, Josef Špina.

Číslo 9) „U Poláků“: Jakub Polák, Josef Weis 1760, Matěj Polák 1792, František Polák 1812, František Polák, potom jeho dcera Viktorie. Roku 1863 koupil Jan Koukal, potom roku 1893 Josef Koukal.

Číslo 10): Pavel Pudil 1792, Jiří Fensterle 1787, František Pudil, Matěj Hlaváč 1857, František Petr, Jan Petr, František Petr, Josef Němec z Vrážného.

Číslo 11) „U Zdražilů“: Roku 1745 František Procházka, Florian Procházka, 1853 Josef Procházka, Antonín Procházka, Emil Procházka.

Číslo 12) „U Modrláků“: Roku 1787 připomíná se Jiří Schlégl, roku 1853 Josef Niederle, potom Antonín Niederle, Antonín Niederle, Mořic Niederle.

Číslo 13) „U Krejských“: Josef Krejský, Jan Hodina, 1780 Jakub Bdain, Libor Koukal, Mariana Koukalová, 1859 Antonín Macháty, Tekla Machatá, Emil Knoll.

Číslo 14): Bývalá obecní pazderna; roku 1872 koupila Anna Machatá, po ní její vnuk František Macháty; ten padl ve válce, potom převzal jeho bratr Rudolf Macháty.

Číslo 15): Martin Walíček 1787, Mariana Walíčková 1799, Fabian Trefil, Jan Štmark, 1853 Josef Štmark, František Štmark, Hubert Štmark.

Číslo 16) „U Stolpů“ [?]: Jakub Zerula 1745, Antonín Werner 1774, František Zerula, František Zerula, František Zerula, František Procházka.

Číslo 17) „U Panáčků“: Roku 1735 připomíná se Lukáš Panáček, roku 1762 Karel Panáček, Antonín Henzl 1787, Jan Walíček, František Walíček, Antonín Walíček, Ignác Koukal, Mořic Koukal.

Číslo 18) „U Vyhnálků“: Bartoloměj Vyhnálek, Martin Lastovicka 1753, Václav Beran, Matěj Beran, Jakub Beran, 1854 František Woland, Veronika Wolandová, Richtrová [?] Klára, František Bordan [?], 1890 František Červenek, Adolf Budig.

Číslo 19) „U Adamů“: Adam Pudil, Jan Pudil 1725, Matěj Pudil 1735, Jan Walíček 1758, Florian Pudil, František Pudil, 1853 František Habiger, Antonín Habiger.

Číslo 20) „U Pillů“ [?]: Jiřík Fritsch [?] 1759, Jan Skrabal, Antonín Skrabal, Florian Lermann, František Lermann, František Lermann.

Číslo 21) „U Pedainů“ [?]: Roku 1737 Jan Pedain, Jan Pdain, 1800 Jan Pedain, František Pedain, Kateřina Pedainová, Bavich [?] Pedain. Roku 1876 rozparcelováno; stavení koupil Jan Lampa, František Lampa, František Bušina.

Číslo 22) „U Urbanů“: Martin Glotzmann 1762, Matěj Habiger, Jan Habiger, Josef Habiger, František Habiger.

Číslo 23) „U Nováků“: Roku 1735 Pavel Walíček, Jan Walíček 1748, František Walíček, Antonín Macháty, Ignác Macháty, Rudolf Macháty.

Číslo 24) „U Doláků“: Roku 1787 Matěj Glotzmann, Florian Glotzmann, František Glotzmann, 1834 Mariana Glotzmannová, František Glotzmann, František Schneeweis, Adolf Schneeweis.

Číslo 25) „U Valouchů“: Jiřík Budil 1772, Martin Budil, Ondřej Zachar, Jan Budil, Jan Budil, Ladislav Budil.

Číslo 26) „U Havelků“: Jiřík Havelka 1765, Jiřík Havelka 1800, Antonín Havelka, Josef Havelka, František Havelka, Frant. Havelka.

Číslo 27) „U Koukalů“: Roku 1787 Josef Koukal, František Koukal, Anna Koukalová, 1834 František Koukal, 1861 Viktorie Koukalová, 1871 Jan Glotzman, František Zerula, po jím dědicové.

Číslo 28) „U Kopřivů“: Roku 1735 Jan Kopřiva, 1760 Matěj Kopřiva, Matěj Kopřiva, Antonín Kopřiva, Mořic Kopřiva, Albert Kopřiva.

Číslo 29) „U Skrabalů“: Roku 1748 Jakub Wolf, 1774 Karel Wolf; později roku 1834 Antonín Wolf, Antonín Wolf, Mořic Wolf.

Číslo 30): Roku 1787 Antonín Walíček, později roku 1834 Jan Valášek, Josef Wolf, Josef Štmark, Adolf Štmark.

Číslo 31): Roku 1787 Jan Koukal, Martin Spaur, Karel Schmal, Jan Schlégl, Schremrová Viktorie, Bdain Josef.

Číslo 32) „U Jedličků“: Jiří Reichl 1745, Jan Knoll 1792, Jakub Schlégl, František Hikl, Jan Hikl, Adolf Hikl.

Číslo 33): Roku 1787 Jakub Fensterle, Pavel Fensterle, Josef Macháty, 1834 Jan Macháty, Jan Macháty.

Číslo 34) „U Martynů“ [?]: František Stoupal 1762, Jiří Habiger; později roku 1834 František Havelka, 1862 Antonín Lermann, František Lermann.

Číslo 35): Obecní dům, bývalá obecní ratejna [?].

Číslo 36) „U Tatků“: Roku 1755 Jakub Koukal, 1790 Antonín Koukal, Antonín Koukal 1831, Antonín Koukal, Antonín Koukal 1872, Mořic Procházka, Albert Koukal, Albert Koukal.

Číslo 37) „U Machátých“: Roku 1787 Jiří Macháty, Antonín Macháty, 1834 Josef Kašpar, František Kašpar, Emil Kašpar.

Číslo 38) „U Hrnů“ [?]: Roku 1760 Tomáš Petr, 1790 Josef Petr, Antonín Petr 1857, Ignác Petr, Antonín Petr.

Číslo 39) „U Mikulášů“: 1790 Augustin Koukal, 1834 Antonín Novotný, 1853 Antonín Habiger,
Josef Polák, František Červinek, Alois Červinek.

Číslo 40) „U Pyjkýu" [?]: Roku 1760 Matěj Kirchner, 1794 Josef Kirchner, Matěj Kirchner, Matěj Kirchner, Josef Kirchner.

Číslo 41) „U Bolousků": Roku 1787 František Bolousek, 1812 Josef Bolousek, 1834 František Bolousek, Josef Bolousek; Josef Bolousek zemřel roku 1918, František Hank.

Číslo 42) „U Binkrů" [?]: Jiří Koukal 1765, Jiří Koukal 1790, Jan Müller, Jan Müller, Jan Müller, Bedřich Müller.

Číslo 43) „U Novotných": Matěj Novotný 1788, František Novotný, Josef Macháček, Antonín Macháček, Josef Macháček, František Macháček.

Číslo 44) „U Pudilů": Jan Pudil, František Pudil, Antonín Pudil, 1834 Jan Schuppler, 1862 Antonín Schuppler, 1871 Viktorie Schuppleriová, 1872 Ferdinand Leuschner, František Prosser z Dorfska. Statek rozprodal, stavení koupil Jan Lermann; po něm manželka Johana Lermannová.

Číslo 45) „U Stoupalů" [?]: Roku 1787 Antonín Stoupal, Jan Henzl, 1834 František Leuschner zemřel roku 1874, roku 1879 Jan Přichystal, František Přichystal, vdova Mořic [?] Přichystalová.

Číslo 46) „U Jordanů": Pavel Jordan 1745, Martin Lermann 1761, Pavel Jordan 1790, Josef Jordan, 1834 František Jordan, František Jordan, Mořic Jordan.

Číslo 47) „U Trávníčků": Roku 1737 Martin Joran [?], 1760 Jan Lermann; později roku 1834 Jan Lermann, Jan Lermann, Jan Hank, Jan Hank.

Číslo 48): Martin Maleček [?] 1775, Antonín Schlégl, Jiří Schlégl, Apolonie Schlégllová, František Schlégl, 1879 Jan Korkis [?], 1880 Jan Schneider, František Navrátil, Bernard Fensterle.

Číslo 49) „U Sedláčků": Jakub Skrabal 1787, František Skrabal; později roku 1827 František Koukal, František Koukal, František Bušina z Vyské; potom syn František Bušina dal připsati pozemky k číslu 1, stavení prodal — koupil je František Kopřiva.

Číslo 50) „U Jurnů" [?]: Tomáš Němec 1767, Martin Bartá 1775, Florian Koukal, Walíček Antonín, 1834 Jan Pitsch [?], 1878 Jan Lermann, Libor Koukal, Eduard Schuppler.

Číslo 51): Byl původně panský mlýn, který vrchnost prodala roku 1796. Koupil ho František Kraus, po něm následoval roku 1816 Libor Kraus, 1838 Fabian Kraus, po tom opět Fabian Kraus, Krausová Viktorie, Gross Ludvík.

Původní jména majitelé usedlostí časem zanikla tak, že se do nynějšího času zachovaly jen tři, a sice: u Havelků číslo 26, u Kopřivů číslo 28 a u Jordanů číslo 46. Poslední zaniklo jméno u Bolousků úmrtím Josefa Bolouska roku 1918. Dříve zanikly jména u Pdainů číslo 21 roku 1876, u Koukalů číslo 27 roku 1871 a u Poláků číslo 9 roku 1863.

Obec Lazy jest přidělena do Městečka Trnávky, tam při faráři též i poštovním úřadu, s kterým jest spojení udržováno přespolním listonošem denně. Při tomto poštovním úřadě zřízen je také telefon roku 1923. Obec Lazy přidělena k zdravotnímu [?] obvodu Trnávskému. Nejbližší stanice železniční jest také v Městečku Trnávce.

Poznamenání rychtářů a obecních starostů.

O prvních rychtářích ve zdejších obecních listinách není žádné zprávy. Až teprve roku 1735 připomíná se rychtář Petr Adam, po něm Petr Antonín asi do roku 1799, pak následoval Petr Josef, potom Chornitzer Jan Jiří a Leuschner Jan, který byl posledním rychtářem.

Od roku 1848 byl prvním starostou Antonín Krejčí, rolník č. 8. Nato následovali:

- 1850 Jan Leuschner č. 1
- 1861 František Glotzmann č. 24
- 1867 Antonín Koukal č. 36 — ten vzdal se úřadu pro churavost 30. května 1869; úřad starosty zastával dosavadní I. radní Jan Müller
- 1870 Josef Glotzmann č. 7
- 1873 Antonín Habiger č. 39
- 1876 Jan Budil č. 25
- 1882 František Zerula č. 16
- 1885 Jan Budil
- 1888 František Zerula
- 1892 Mořic Kopřiva č. 28
- 1901 František Schneeweis č. 24
- 1910 Mořic Kopřiva
- 1916 Mořic Schardan č. 46
- 1919 vládním komisařem František Macháček, který v následující volbě zvolen starostou; jest také při druhé volbě r. 1923.

Krátké poznámky ze starších listin:

Roku **1713** v měsíci červnu vydal zemský hejtman markrabství Moravského a rada královského tribunálu František Josef hrabě Oppersdorf dekret, ve kterém se podle císařského nařízení vyňaty činnosti [?] poddaných panství Trnávského, kde také mezi jinými v odstavci 27. se vrací obci Novovestké odňati pole pod hrází chornického rybníka pod jeden měřící výměry.

- **1725** — 2. července koupil Matěj Pudil grunt po svém nebožtíku otci Janu Pudilu za 800 hřiven. (č. 19)
- **1735** — 18. ledna koupil Jan Walíček grunt po nebožtíku Matěji Pudilu za 500 hřiven na 20 let. (č. 19)
- **1745** — 10. ledna koupil Martin Lermann grunt po nebožtíku Pavlu Jordanu za 500 hřiven na 16 let. (č. 46)
- **1748** — 18. ledna koupil Bartoloměj Hodina chalupu od Jakuba Modrláka za 70 hřiven. Roční úlevu [?] směno na 3 hřivny. (č. 6)
- **1753** — koupil Václav Beran chalupu po nebožtíku Martinu Lastovičkovi za 70 hřiven na 20 let. (č. 18) — Vyskytuje se poprvé razítko obecní s nápisem „Sigilum Nowá Wes“ [?].
- **1755** — 6. prosince koupil Florian Pudil grunt od Jana Walíčka za 500 hřiven. (č. 19)
- **1759** — 26. ledna koupil Jan Skrabal chalupu od Jiříka Fritsche za 70 hřiven. (č. 20)
- **1760** — 20. května koupil Matěj Polák chalupu po svém otci Jakubu Polákovi od Josefa Weise za 70 hřiven. (č. 9)
- **1760** — 4. března koupil Jiří Habiger po nebožtíku Františku Stoupalovi na obci vystavěnou chaloupku za 20 hřiven. (č. 34)
- **1765** — 3. září koupil Jiřík Koukal živnost od otce svého Jiříka Koukala za 534 hřiven. (č. 42)
- **1765** — 7. prosince koupil Jiřík Havelka chalupu po svém nebožtíku otci Jiříku Havelkovi za 70 hřiven. (č. 26)
- **1766** — 6. března koupil Pavel Lermann chalupu po svém nebožtíku otci Fabianu Lermannovi za 70 hřiven. (č. 3)
- **1767** — 2. června koupil Martin Bartá chalupu po svém nebožtíku švagru Tomáši Němcovi na 8 let za 70 hřiven. (č. 50)
- **1768** — 6. května koupil František Novotný grunt po svém nebožtíku otci Matěji Novotném za 540 hřiven. (č. 43)

- **1772** — 26. března koupil Martin Pudil grunt od otce svého Jiříka Pudila za 550 hřiven. (č. 25)
  - **1772** — 10. prosince koupil Jiřík Fensterle od Pavla Pudila na obci vystavěnou chaloupku za 15 zlatých. (č. 10)
  - **1774** — 20. května koupil František Zerula grunt od otčima svého Antonína Wenera za 530 hřiven. (č. 16)
  - **1775** — 13. července koupil Florian Koukal chalupu od Martina Bartá za 81 zl 40 kr. (č. 50)
  - **1775** — 20. srpna koupil Antonín Schlégl chalupu od svého otčima Karla Malíčka za 70 hřiven. (č. 48)
  - **1776** — 23. prosince koupil Antonín Procházka chalupu od Bartoně Hodiny za 70 hřiven. (č. 6)
  - **1785** — 10. června koupil Jan Knoll po nebožtíku svém tcháni Jiříku Reichlovi na obci vystavěnou chaloupku za 24 zl. (č. 32)
  - **1787** — 19. března koupil Jan Walíček grunt od Antonína Henzla za 678 hřiven a 20 kr. (č. 17)
  - **1787** — 1. července koupil Frant. Skrabal grunt od svého otce Jakuba Skrabala za 500 hřiven. (č. 49)
  - **1787** — 4. prosince koupil František Pudil od svého otčima Jiříka Fensterleho na obci vystavěnou chaloupku za 28 zlatých. (č. 10)
  - **1788** — 10. května koupil František Koukal grunt od svého otce Floriana Koukala za 500 hřiven. (č. 27)
  - **1788** — 4. února koupil Pavel Lermann chalupu od svého otce Pavla Lermanna za 70 hřiven. (č. 3)
  - **1789** — 12. července koupil Jakub Pedain od Jana Hodiny na obci vystavěnou chaloupku za 40 rýnských. (č. 13)
  - **1792** — 1. dubna koupil Jakub Schlégl po nebožtíku Janu Knollu na obci vystavěnou chaloupku za 44 zl. (č. 32)
  - **1792** — 4. září koupil František Polák chalupu po svém nebožtíku otci Matěji Polákovi za 70 hřiven. (č. 9)
- 1795** — 15. března prodala vrchnost chalupníkům pole ve Zhoři, které tito již dříve užívali jako pole činžovní. Tak na příklad František Polák, chalupník č. 9, měl 3 kousky toho pole v ceně 25 zl. a měl mimo zeměpanských daní a jiných povinností odvádět do vrchnostenského důchodu roční činže 45 krejcarů.

...a sice polovici do konce června, druhou polovici do konce prosince. Dále při každé změně držebnosti stavěli se mezi rodiči a dětmi z jedné měřice tohoto činžovního pozemku 18 kr.; stane-li se na osoby cizí 36 kr. — na Laudemium do panského důchodu odvésti má.

1796 — František Kraus, mlynář, koupil mlýn od knížecí [?] vrchnosti. Smlouva uzavřena 1. ledna 1796, podepsaná 2. srpna 1797.

Povinnosti a roční peněžité činže:

- 16 zl 20 kr.
- na místě 108 měřic a 4/6 pšeničného žita po 1 zl 6 kr = 119 zl 37 kr 2 denáry
- za 100 měřic mlynářského [?] po 44 kr = 73 zl 20 kr
- meritivné [?] 5 zl 13 kr 4/8 den.
- dohromady 214 zl 70 kr 2 4/8 den., ve 4 ročních lhůtách 53 zl 47 kr 2 7/8 denáru — do panského důchodu odvésti.

b) Závazky: dovoz dříví, čištění strouhy, opravy stavení — zaznamenává se do gruntovní knihy.

c) Majitel je povinen všem knížecím služebníkům a úředníkům deputát a obilí pro panský dobytek bez mýtného sirotovat [?]. Dále na poukaz knížecích úřadů jest z knížecího a měšťanského pivovaru Trnávského [?] bez mýtného sirotovat.

d) Mlynář je povinen z každého mlýnského složení úředníkům knížecím ročně 1 zl 47 kr odváděti.

e) V případě prodeje vyhrazuje sobě vrchnost právo předkupní za cenu mlsí [?] vyšetřenou. Při každé změně majitele mlýna, stane-li se z rodičů na děti neb naopak, z každého zlatého kupní ceny 3 kr., na osoby cizí 6 kr. na Laudemium do panského důchodu odvésti.

- **1799** — 24. října koupil Fabian Trefil na obci vystavěnou chaloupku po nebožtíku Martinu Walíčkovu za 50 zlatých. (č. 15)
- **1800** — 25. dubna koupil Ant. Havelka chalupu po svém nebožtíku otci Jiříku Havelkovi za 70 hřiven, t. j. 81 zl 40 kr. (č. 26)
- **1800** — 2. července koupil Jan Pedain grunt od svého švagra Jana Pedaina za 700 zl. (č. 21)

1808 — 17. prosince došlo od hospodářského úřadu v Moravské Třebové zdejšímu obecnímu úřadu k vědomosti: jelikož vysoké guberniální rozhodnutí, které dělitelnému [?] rychtáři Josefu Petrovi v Nové Vsi ponavrcil [?] vojenského ubytování a průřezu [?] dle jeho katastrální výměrou ukládá, dekretem nynější tvořící kanceláře ze dne 18. října t. r. potvrzeno bylo, tedy se jeho na nyvyšší místa podaný rekurs proti této povinnosti zamítá.

Zároveň se mu ukládá, aby dle výše uvedeného rozhodnutí taxu krajskému úřadu přináležející 16 zl 54 kr; dále kolek k intimaci krajského úřadu 6 kr a kolek k současnému vyrozumění 6 kr, dohromady 17 zl 6 kr, do 8 dnů zaplatil. Dodáno obecnímu úřadu v Nové Vsi k rukou souditelů Ant. Koukala a Ant. Pudila.

- **1817** — Postaven Bezděcký most.
- **1817** — 17. května vypukl požár v rychtě, a při velkém větru se silně rozšířil. Krom rychty vyhořelo od čísla 50 [?] napevno počítáno [?] obecní č. 36.

1822 — Stavba obecní kovářny (*dle obecních účtů*):

- za kolkovaný papír, co se po čtyři posta prosba k vrchnosti — 16 kr
- za psaní prosby, která se v místě nechala psát, s kolkama — 2 zl 16 kr
- za kalfase zedníkům 40 kr, za... 4 zl 20 kr, 31 hříby [?] 8 zl 20 kr
- vrchnostenské útraty — 100 zl. Zem co maluv stálo, se platilo 12 zl 30 kr
- za 7¼ tisíce šindelových břitků [?] — 15 zl 50 kr
- zajištěnému kováři za hřebíky 1 zl 12 kr
- jednotlivým na profitu 2 zl 40 kr.

1834 — Zhotovena obecní katastrální mapa a pořizen parcelní protokol všech pozemků.

1842 — Z neznámých [?] pozemkových knih, které byly požárem Třebovského zámku dne 30. dubna 1840 zničeny, dále se na základě dekretu vysokého c. k. moravsko-slezského zemského soudu ze dne 7. října 1840 čísla 11534 pomocí protokolů a kupních smluv.

1849 — Ukázka ze zrušení roboty.

Právo mající statek Trnávka. Obec Nová Ves.

Listina o vyproštění Poláka Františka, domkáře č. 9.

C. k. moravská vyprošťovací komise v okrese č. XVIII. vyřídila dle ustanovení patentu od 4. března roku 1849 a vystoupila [?] ...

...ministerského nařízení od 27. června roku 1849 náhradu za povinnosti uvnitř jmenované, a sice: výroční plat 31½ kr. stříbra fašky [?] od listopadu roku 1848 běžela od povinníka ve lhůtách při kontribuci obyčejných v olených částkách [?] do kontribuční kasy odváděti se má. Tento výroční plat v 20násobném obnosu na kapitálu 10 zl 213 kr povinný, působí [?] břemeno gruntu, břemen sprostředního požívající přednosti zákonní před jinými závadami a povinný, způsobem v § 87 nadzmiňného ministerského nařízení udaným složením nadřizeného kapitálu do kasy kontribuční osvoboditi může. Náhrada za reslý [?] z požitkového roku 1848 vyšetřena obnáší 56 kr. v stříbře, které povinný k rukou oprávněného hned v hotovosti zaplatiti se zavazuje.

Za náhradu na vrchu psaných jsou na věčné časy vyzdvíženy:

- 1) Pěší robota 13 dní;
- 2) Gruntovní činže 10 zl 8 kr v stříbře;
- 3) Mladoslepice 5½ kr;
- 4) Vajtšný [?] 1 kr;
- 5) husy 5¾ kr.

Za pole ve Zhoří.

Výroční plat 13½ kr. a na kapitále 4 zl 26⅕ kr. Zůstane jeho emphiteutická pozemková činže 18 kr. Laudemium 2 kr. — dohromady 20 kr.

1852 — Dle výkazu o stavbě silnice v berním okrese Moravsko-Třebovském „Jevíčská silnice“ délce 3549 sáhů vypadá dle reverzu okresního hejtmanství ze dne 5. května 1852 na obec Novou Ves 552 sáhů, vrchnost 169 sáhů. Dle výkazu z kontraktu z 21. června 1851 o dovozu šterku ku stavbě silnice měl dovésti p. Josef Habiger č. 22 ovšem [?] č. 100 hromádek šterku po ⅓ kryjli sáhu na trať od milníku 1 9/10 až 1 1/10. Šterk se měl bráti z Trnávského potoka u mlýna. První polovice 50 hromádek do 1. července, druhá polovice do 1. listopadu 1851, za obnos 189 zl.

1852 — Začal spor obce s chalupníky o pozemky na „Dolich“. Obec hájil Dr. Aleš Pražák, advokát v Brně, chalupníky Dr. Mliže [?] Pachné [?], též advokát v Brně.

1853 — 7. září v 2 hod. v noci vypukl požár v domě č. 25 a strávil

1854 — 6 selských usedlostí až po číslo 21. Patří požáru 1854 čísla 11, 6, 17, 5, 12.

1862 — Dne 11. ledna zřídil sobě Josef Glotzmann na svém domě č. 7 zájezdny hostinec.

1864 — Pronájem obecní honitby dne 8. července na 6 let od 1. července 1864 do konce června 1869. Najal jest [?] Jan Leuschner, mající rychty, za ročních 16 zl 80 kr. Po jeho smrti vzal 1866 převzal honitbu na těch samých podmínkách p. Fabian Kraus, mlynář.

1866 — Z výkazu o rekvírních útržování [?], zásobování, příprah a t. d. připadající na obec Novou Ves:

- na vojsko rakouské a saské — 1698 zl 36 kr
- na pruské vojsko od počátku války do 1. srpna — 3964 zl 78 kr
- od 1. srpna do konce — 884 zl 61 kr
- dohromady — 6476 zl 95 kr.

Vojenské příprahy ve válce s Pruskem.

Poznamenání těch, kteří jeli dne 21. června do Josefova, a kolik dní jeli:

- č. 1 Jan Leuschner 6 dní s 2 koňmi.
- Dále po 1 koni: č. 7 Josef Glotzmann 24 dní; č. 8 Veleva [?] Špinová 38 dní; č. 11 Josef Procházka 38 dní; č. 16 Frant. Zerula 8 dní; č. 17 Ignác Koukal 5 dní; č. 19 Frant. Habiger 11 dní; č. 21 Bedřich Pdain 8 dní; č. 22 Josef Habiger 14 dní; č. 23 Ignác Macháty 8 dní; č. 24 Frant. Glotzmann 11 dní; č. 25 Jan Budil 8 dní; č. 27 Frant. Koukal 8 dní; č. 28 Ant. Kopřiva 11 dní; č. 36 Ant. Koukal 8 dní; č. 37 Frant. Kašpar 8 dní; č. 39 Ant. Habiger 5 dní; č. 42 Jan Müller 8 dní; č. 43 Ant. Macháček 8 dní; č. 45 Ant. Schuppler 24 dní; č. 48 Frant. Leuschner 8 dní; č. 46 Frant. Jordan 8 dní; č. 49 Frant. Koukal 8 dní.

Na příprahu ke Svitavám a k Prostějovu dali po 1 koni: č. 1 — 16 dní; č. 5 — 2 dní; č. 7 — 2 dní; č. 11 — 12 dní; č. 19 — 12 dní; č. 21 — 11 dní; č. 22 — 11 dní; č. 23 — 10 dní; č. 24 — 6 dní; č. 25 — 12 dní; č. 27 — 9 dní; č. 28 — 14 dní; č. 36 — 13 dní; č. 37 — 7 dní; č. 38 — 9 dní; č. 39 — 11 dní; č. 42 — 11 dní; č. 43 — 12 dní; č. 44 — 7 dní; č. 45 — 5 dní; č. 46 — 9 dní; č. 49 — 13 dní.

1868 — V měsíci dubnu podaly obce farnosti Trnávské žádost poslaneckému sněmovní říšské rady ve Vídni o zřízení listovní poštovní výpravny v Trnávce.

Dne 16. listopadu zřízen v Trnávce poštovní úřad pro osady: Trnávku, Pacov, Ludvíkov, Pěčkov, Petrůvku, Plechtinec, Novou Ves a Unirázku [?].

— Od okresního hejtmanství v Mor. Třebové vydáno povolání ku sbírce pro pohořelé v Jevíčku, kde dne 11. září velký požár přes 100 domů zničil, mezi nimi kostel, školu, soud, poštu, dnes veškeré nářadí hatři [?] z lidské žvevy [?]. Na tuto výzvu sebráno ihned v obci Nové Vsi 31 měřic obilí pro pohořelé.

1869 — Dne 3. března byl v lese Husáku při kácení stromů zdejší občan František Hank padajícím stromem zabit.

1869 — Roku 1869 podaly obce Nová Ves, Pěčkov a Radkov stížnost k zemskému výboru proti usnesení Trnávského školního konkurenčního výboru ze dne 7. ledna 1869, dle kterého měl býti stavební náklad na přestavbu školy v Trnávce rozdělen dle přímých daní na všechny dosud přiškolené obce. Protože ale obec Radkov, Pěčkov s Plechtincem a Petrůvkou, Nová Ves s Malíkovem také Unirázka podaly žádosti o vyškolení ze školního obvodu Trnávského, muselo se až do vyřízení tohoto i definitivním stanovením stavebního programu počkati.

Na žádost obce Nové Vsi o povolení zřízení samostatné školy v Nové Vsi a vyškolení z Městečka Trnávky, má se ve smyslu zákona § 340 a 342 konati místní šetření od vyslaného zástupce k okresního hejtmanství a všech zájemců, jmenovitě zastupců obcí do Trnávky přiškolených, Trnávského učitele, zastupců obcí o nové školy se ucházejících a representanta Mor. Třebovské knížecí správy, dne 1. dubna 1869 o 9. hod. v Městečku Trnávce.

Výlohy komise za příčinou jednání o zřízení samostatných škol v obcích Radkově, Pěčkově a Nové Vsi obnášely, a sice: cestné 5 zl 48 kr; diety úřednímu komise 7 zl. Celkem 12 zl 48 kr.

...rozděleno stejným dílem na jmenované 3 obce po 4 zl 16 kr.

15. — Dne 7. září povoleno vyškolení z Trnávského školního obvodu a zřízení vlastní školy s podmínkou, aby školní světnice byla velikostí pro nejméně 40 žáků, dostatečný byt pro učitele a jeho rodinu, k učitelově pozemku nymonic [?] 1 měřice, a za úsítí [?] světnice 12 zl 60 kr.

1870 — 9. května podána žádost o povolení ku stavbě nové školní budovy. Toto povolení bylo dáno dne 31. května.

(marg.: „18./7. Pozc. dodatek 6.30.“)

Útraty úředního místního šetření stran ohledání stavebního místa na obec zaplatili: cestné 4 zl 20 kr, diety c. k. stavebnímu adjunktovi 1 den 8 zl, dohromady 12 zl 20 kr.

1872 — Na žádost obce ze dne 16. května povoleno dobrovolné soudní cenění obecní pazderny č. 14 s pozemkem parc. č. 60 ve výměře 603 čtv. sáhů; za prodávajícího p. Jana Schupplera z Nové Vsi a za Josefa Henzla z Unirázky na den 31. května.

— Dne 6. listopadu uděleno bratřím Steinbrechům z Mor. Třebové kdací [?] právo v obvodu obce Nové Vsi. Dne 15. března 1874 zrušeno toto právo pod č. 795/873 a vymazáno z úředních záznamních knih.

1876 — Dne 10. dubna rozprodán selský statek č. 21. Toto byla první parcelace v obci.

— 27. června Představenstvo obce Městečka Trnávky žádá v záležitosti lékaře p. J. Schäffera o podporu. Obecní výbor povoluje jednou pro vždy 16 zl, jiné závazky se neuznají. Protokol o tomto sepsaný je první v české řeči, až dosud se psaly protokoly německy.

— Dne 8. prosince navrhl p. starosta Jan Budil, aby se na příhodných místech v obci vysadily ovocné stromky, které by dodal a vysázel p. Jakub Vlk, zahradník v Jevíčku.

1877 — V tomto roce uspořádán první výlet školní mládeže; obecní výbor věnoval na hudební výlohy 10 zl.

— Dne 12. srpna povolil obecní výbor na návrh p. starosty Jana Budila 42 zl na vysázení třešňových stromků.

1878 — Dne 17. února prodala obec 14 chalupníkům pozemky na „Dolich“ ve výměře 4 jitra 693° sáhů, a tak ukončen spor o tyto pozemky od r. 1852 trvajících.

1879 — Dne 11. května žádá představenstvo obce Městečka Trnávky o vyjádření, zda-li obec Novovesská je ochotná platiti podíl na signáty udávající počasí. Usneseno, aby se jim za minulý rok tento podíl 3 zl 17 kr dal, pro budoucnost však obecní výbor nic nepovoluje.

1881 — Zřízení společného hasičského spolku pro Trnávku a Novou Ves. Ku společnému jednání zvoleni p. Josef Špina, rolník č. 8, a p. Ant. Slouka, učitel. Provisorní komité pro zřízení spolku mělo první poradu v Trnávce dne 20. března. Tam uznáno za nutné na zakoupení potřebného nářadí aspoň 1200 zl.

Obecní výbor se usnesl 1/10, t. j. 360 zl, povoliti, a také pro příští rok 1/10 na společné vydání dáti.

— Dne 15. května pronajaty práce a dovoz kamení na vyzdění nového rybníčku v Dolním Koutě. Práci tu vykonal Jan Lermann č. 47.

1882 — Dne 5. června převzal p. Dr. Ant. Bittner obecní zdravotní záležitosti za roční odměnu 20 zl bez nároku na zovor [?] neb soukolo [?] jiného.

1883 — Pořádán druhý výlet školní mládeže; obec přispěla na hudební výlohy 15 zl.

1885 — Založen v Trnávce Místní odbor Národní jednoty. Z Nové Vsi přistoupilo mnoho členů; prvním jednatelem byl Fr. Zerula, rolník z Nové Vsi.

1886 — Počalo jednání o stavbu železné dráhy z Prostějova do Třebovic s odbočkou z Chornic do Opočovic [?]. Dne 24. srpna usnesl se obecní výbor pro stavbu dráhy potřebné obecní pozemky zdarma přenechat. Dne 4. listopadu konána politická obchůzka za účelem zřízení této železniční tratě.

1888 — Dne 3. února vydán c. k. mor. místodržitelstvím nález vyvlastňovací č. 3996, dle kterého všechny ku stavbě železné dráhy potřebné pozemky v obci Nové Vsi se vyvlastňují ve prospěch koncessionáře této tratě, Firmy von Erlanger a synové ve Frankfurtě n. M.

1860 — Zrušena obecní kovárna.

1897

- 3. února obecní výbor udělil čestné občanství následujícím p[ánům]: Frant. Habicker, stavitel z Mor. Třebové; Frid. Waigl, Pětrichov [?]; Jos. Bristinger, Mor. Třebová; Emil Hoschtler [?], Mor. Třebová.
- (*marginálie: „Počátek roku [?]”*) 1. července začala rolnická záložna v Trnávce svoji činnost.
- 20. listopadu uděleno čestné občanství následujícím: Dr. Fid. Gromes; JUDr. Karl Flascher, Mor. Třebová; mistr pekařský [?] Šmidel [?], Mor. Třebová; Dr. Karl Schiel, zvěrolékař.

1898 — 1. září odešel učitel p. Ant. Slouka, na jeho místo přišel

1899 — p. Josef Halerma. (*marginálie: „Zpráva uložena Folio 45, 46 a v aktech č. 43”*)

1901 — 17. ledna jmenování čestnými občany: Richard Waldherr, c. k. ev. geometr v Mor. Třebové; Josef Hloschek, učitel zimní hospodářské školy v Třebové; Jan Hickl, zvěrolékař v Rostání [?].

1903

- 14. srpna požár rolnické usedlosti č. 37 [?].
- 2. září jmenování čestnými občany následující pp.: Adolf Ostermayer, sekretář ním. hosp. a říd. úřadu mor. zem. zemědělského [?] úřadu v Brně; Jan Bubeník, rolník v Chornicích; Frant. Prosser, rolník v Tasíkách [?]; a Jos. Špina v Nové Vsi.
- 8. listopadu oznamuje předsedající starosta p. Frant. Schneeweis, že následkem proti němu vedeného vyšetřování se úřadu obecního starosty vzdává. Jelikož I. radní Josef Bolousek churaví, ustanoven jako úřadující II. radní Moric Kopřiva.

1904

- 12. března jmenován čestným občanem p. Rudolf Kopřiva.
- Téhož roku zřízen vodovod od 12 účastníků, domovní č.: 6, 8, 9, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 22.

1905

- 8. ledna ráno vyloven z rybníka ve Hražišti zdejší občan Jan Hank č. 47, který snad večer při přecházení zavíratele [?] rybníka do prosírání v [?]boru spadl.
- Ve schůzi obecního výboru 2. listopadu podává p. Moric Kopřiva návrh, aby úřední řeč v obci ustanovena byla německou. Pro tento návrh hlasovali: Moric Konkal, Moric Schardan, Josef Špina a František Bušina; proti návrhu hlasovali Rudolf Macháty, Jan Procházka a František Macháček.

1906 — 1. května vyložen seznam voličů do zemského sněmu. Českých voličů zapsáno 26, německých 45. Po opravě na základě podaných reklamací dne 13. června bylo českých voličů 48, německých 26.

1907

- 23. srpna jednáno o přípise c. k. okresní školní rady v Mor. Třebové v záležitosti obsazení zdejší školy. Navrženi následující: Jan Hedrich z Trnávky [?], Jan Krčmář z Borotína a Josef Maličfk z Husova [?].
- 11. listopadu otevřel německý Schulverein školu v místnosti, kterou poskytl p. František Bušina ve svém domě č. 1.

1908 — 23. února jmenováni čestnými občany následující pp.: Frant. Hedinka [?] z Trnávky, Alois Häusler z Trnávky a Josef Bolousek z Nové Vsi.

1909 — Utvořené vodní družstvo provádělo odvodňovací práce v tomto i také následujícím roce.

1911

- Ve schůzi obecního výboru dne 15. ledna nechal předsedající starosta přečísti přípisy mor. zemského výboru ze dne 5. ledna 1911 č. 324/u, kde dle usnesení mor. zemského výboru ze dne 19. srpna 1910 č. 30084 a 44607 v německém textu omylem byla obec Nová Ves přidělena německé komisi v Mor. Třebové, správně však měla patřiti české komisi v Trnávce. Předsedající se táže přítomných na jejich mínění a jaké stanovisko zaujmouti. Po dlouho trvající debatě a poradě usneseno podati proti přidělení obce k českému obvodu pro chov dobytka v Trnávce nejrozhodnější protest a žádati, aby obec Nová Ves s německým obecním zastupitelstvem jako německá obec k německému obvodu v Křenově přidělena byla. Zároveň má býti také německý poslanec o tom uvědoměn, aby v tom ohledu německé obci Nové Vsi její národnostní právo zachováno bylo. (*marginálie: „Dne 12/12 1911 právo čestného občanství obdržel p. Ant. Bittner, lékař.“*)
- **15/I.** Člen obecního výboru Frant. Schneeweis podává návrh, aby obecnímu starostovi Mořici Kopřivovi právo čestného občanství uděleno bylo. Tento návrh přijat a usneseno jednohlasně udělení čestného občanství Mořici Kopřivovi.

1911 — *Dodatek na str. 33.*

(v pravém dolním rohu podpis kronikáře, datum patrně 29. III. 1928)

1911 — 21. prosince. Jednání o výměnu pozemků za účelem zřízení léčebny tuberkulosní v Chornicích, při čemž měla býti část parcely č. 911 z katastrální obce Nové Vsi vyňata a přidělena ku katastrální obci Chornické. Pro odpor obecního výboru proti vykatastrování bylo od zřízení léčebny upuštěno.

1912 — Výnosem c. k. zemské školní rady ze dne 8. ledna 1912 číslo 132 povolena přeměna zdejší ultrakvistické [?] školy na obecnou školu s českou vyučovací řečí.

— **7/2.** C. k. moravské místodržitelství udělilo výnosem ze dne 17. února 1912 na desinfekční výlohy proti slintavce a kulhavce v obci Nové Vsi obnos 103 zl. 54 h.

— **24/2.** Člen obecního výboru pan Mořic Niederle podal návrh, aby následujícím pánům uděleno bylo čestné občanství: pp. František Bristinger, kamenický mistr v Mor. Třebové; Adolf Schneeweis, rolník v Nové Vsi; a Hugo Hartmann, nadučitel suplerinské [?] školy v Trnávce. Návrh ihned přijat a usneseno dotyčným čestné občanství udělit. Dále oznamuje předseda, že nápis na tabulce označující obecní úřad jest již nečitelný. Usneseno poříditi nový nápis, jen v německé řeči.

(svislá marginálie u levého okraje: „Aktovní zápisy ode dne...”)

1914 — 27. srpna povolán obvodní lékař Dr. Schindler k vojsku; za jeho zástupce byl c. k. okr. hejtmánství jmenován Dr. Pokoupil [?] z Mor. Třebové.

1915 — 7. září konal se v Mor. Třebové odvod branců ve stáří do 50 let.

1916 — 24. června konal se v Mor. Třebové po druhé odvod branců do 50 let stáří.

Během války upsáno v obci na rakouské válečné půjčky přes 463 tisíc Kor.

K vojenským účelům rekvírováno také asi...

...50 měděných kotlů, 11 mosazných hmoždířů, 6 žehliček a jiné věci. Komise pro převzetí těchto předmětů sestávala z následujících: jako důvěrník politického úřadu Josef Aberle, c. k. vrchní finanční dozorce z Mor. Třebové; jako znalec Mořic Wagner, soukromník v Mor. Třebové; a za obec budto starosta nebo zástupce. Čas úřadování pro obec Novou Ves byl 12. srpna odpoledne.

Co se týká rekvisice obilí a dobytka, nedá se určit, ježto o tom není spolehlivých záznamů. — Viz *dodatek str. 39.*

1918 — Dne 11./X. zemřel bývalý starosta, vrchní Mořic Schardan [?] (*marginální vsuvka — nečitelná, snad o jeho zdraví: chudokrevnosti, nemohl již nec...*).

Padlí příslušníci obce ve světové válce.

- Prvním padlým ve válce byl **Lampa Arnold** č. 21, narozen 15/9 1888, padl 27/8 1914.
- Druhým byl **Lermann Robert** č. 44, narozen 7/3 1888, padl 28/9 1914.
- Třetím byl **Lermann Ludvík** č. 34, narozen 6/9 1898, padl 30/9 1918.
- Čtvrtým byl **Štmark Jan** č. 15, narozen 5/7 1898, padl 25/10 1918.
- Pátým byl **Štmark Emil** č. 15, legionář, narozen 29/12 1896, padl 26/12 1918.

Nezvěstní:

- **Habiger František** č. 22, narozen 7/4 1886.
- **Macháty Alois** č. 2, narozen 21/7 1874.
- **Macháty František** č. 14, narozen 1/3 1877.

Dne 28. října 1918 prohlášen a zřízen Československý stát.

1919 — Ve schůzi obecního výboru dne 9. února vzdává se představenstvo obce, obecní výbor a místní školní rada svých úřadů.

Záležitosti obce řídí pan František Macháček jako vládní komisař.

Roku 1919 utvořeno v obci družstvo pro zužitkování elektrické síly. Dne 26. října upisovány podíly po 50 Kč a 2 Kč zápisného.

První volba do obecního zastupitelstva vykonána na základě kompromisu. Navrženi a zvoleni tito členové:

- Bušina Frant., rolník č. 1
- Štmark Josef, obuvník č. 15
- Kašpar Emil, rolník č. 37
- Knoll Emil, malorolník č. 13
- Koukal Albert, rolník č. 36
- Koukal Josef, malorolník č. 9
- Macháček Frant., rolník č. 43
- Němec Josef, malorolník č. 10
- Procházka Jan, malorolník č. 6
- Schneeweis Adolf, rolník č. 24
- Špina Josef, rolník č. 8
- Wolf Mořic, malorolník č. 29

Náhradníci:

- Štmark Adolf, malorolník č. 30
- Fensterle Bernard, maloroln. č. 48
- Hikl Josef, domkař č. 5
- Kopřiva Albert, rolník č. 28
- Navrátil Jan, podruh
- Procházka Emil, rolník č. 11

Volba obecní rady 31. července.

- **Starosta:** Macháček František
- **Náměstek:** Koukal Josef
- **I. radní:** Bušina František
- **II. radní:** Procházka Jan

Ve schůzi obecního zastupitelstva dne 31. srpna 1919 ustanoveny jednotlivé obecní komise:

- **a) Finanční komise** 6 členů: za obec Bušina František, Schneeweis Adolf, Štmark Josef; zemským výborem se navrhuje Niederle Mořic, Habiger Antonín, Procházka František.
- **b) Stavební a bytová komise** 4 členové: Procházka Jan, Knoll Emil, Špina Josef a Macháty Jan.
- **c) Chudinský fond** 3 členové: Bušina František, Schneeweis Adolf, Štmark Josef.
- **d) Zdravotní komise** 4 členové: Kašpar Emil, Wolf Mořic, Štmark Adolf, Navrátil Jan.
- **e) Zhoví a výkupní komise** [?] 5 členů: Knoll Emil, Wystrcil Rajmund, Macháty Rudolf, Špina Josef, Koukal Albert.

- **f) Odhadní komise** 3 členové: Bušina Frant., Koukal Albert, Havelka František. K tomu též dva znalci: Macháty Rudolf a Hank František.
- **g) Bezpečnostní a požární komise** 4 členové: Procházka Jan, Wolf Mořic, Koukal Albert a Hank Jan.
- **h) Trhací komise** (k jatečnému dobytku): Kašpar Emil, Niederle Mořic a Knoll Emil; jako předseda starosta nebo náměstek.

Dne 13. prosince konána veřejná dražba obecní honitby, na dobu šesti let od 1/1 1920 do 31/12 1925. Honitbu najal p. Josef Špina za 450 Kč. Honební obvod má výměru 586 ha 64 a 45 m².

1920 — 8. března ustaven místní poradní sbor stran přidělu půdy zabraného velkostatku do prozatímního pachtu.

Ve schůzi obecního zastupitelstva dne 20. června 1920 zvoleni do místní osvětové komise následující:

- za obec — Koukal Josef, náměstek starosty
- z učitelského stavu — Krčmář Jan, učitel
- za lidovou stranu — Bušina František, rolník č. 1
- za sociálně-demokr. stranu — Štmark Josef, obuvník
- za agrární str. — Budil Ladislav a Koukal Albert
- za německou pokrokovou stranu — Schneeweis Adolf

Poměr hlasů při I. volbách do Nár. shromáždění:

1. Československá strana socialistická — 3 hlasy
2. Československá soc. demokratická str. dělnická — 25
3. Deutsche soziald. demokratische Arbeiter — 8
4. Československá strana lidová — 87
5. Republikánská str. čsl. venkova a Domovin — 32

6. Československá živnostenská a obchodní — 1 hlas
7. Národně demokratická strana — 1
8. Soc. strana čsl. lidu prac. (Modráčkova) — —
9. Sdružená strana židovská — —
10. Deutsche demokr. Freiheitspartei — 36

Celkem odevzdaných hlasů — **193**. Všech voličů zapsaných bylo — **203**.

Volby do senátu:

1. Národně sociální čsl. strana socialistická — —
2. Čsl. sociálně demokratická str. děln. — 26 hlasů
3. Deutsche soz. demokr. Arbeiterpart. — 9
4. Republikánská str. čsl. venkova — 26
5. Národně demokratická str. — 1
6. Čsl. strana živnostenská — —
7. Sdružená strana židovská — —
8. Československá strana lidová — 78
9. Deutsche demokr. Freiheitspartei — 29

Celkem odevzdaných hlasů — **169**. Všech voličů zapsaných — **177**.

1921 — 9. května začalo se svítit elektrickým světlem.

1922 — 8. prosince. Místní poradní sbor pro akci přidělu půdy ze zabraného velkostatku, dvůr v Trnávce, do vlastnictví přídělcům. Jako poradce navrhl ucházeti, organisovaní v Domovině, p. Jana Hanke z Lazů č. 47; za obec zvolen p. Ladislav Budil, rolník č. 25.

1923 — Počet dobytka v obci podle sčítání dne 9/I 1923:

Krávy 169 kusů, jalovice 32 kusy, telata 52 kusů, vůl 1 kus, býci 8 kusů — hovězího dobytka dohromady 267 kusů.

Prasat do 3 měsíců 48 kusů, přes 3 měsíce 63, svině 6 kusů...

Vepřového dobytka dohromady 117 kusů. Hříbata 5 kusů, od 1—2 let 5 kusů. Klisny 25 kusů, valachů 9 kusů. Celkem koní 44 kusů. Kozy 70 kusů. Husy 103 kusy, kachny 6 kusů, slepice 892 kusů, krůty 6 kusů, holubi 22 kusů, králíci 72 kusů, psi 58 kusů, kočky 77 kusů.

Tohoto roku postavili sobě manželé Rudolf a Marie Sebelovi domek č. 53 na obecním pozemku.

Dne 27. ledna usneslo se obecní zastupitelstvo o stavbě obecního domu na státní záruku, aby se čelilo nouzi o byty. 10. února započata stavba obecního nouzového domu panem Václavem Toniškou, oprávněným mistrem zednickým v Jevíčku.

Druhé volby do obecního zastupitelstva v měsíci září 1923.

Konaly se na základě jednotné kandidátní listiny; zvoleni následující:

- Budil Ladislav č. 25
- Bušina Frant., rolník č. 1
- Hank Jan, malorol. č. 47
- Štmark Hubert, malorol. č. 15
- Kašpar Emil, rolník č. 37
- Koukal Albert, rolník č. 36
- Koukal Josef, malorolník č. 9
- Macháček Frant., rolník č. 43
- Procházka Jan, malorol. č. 6
- Schneeweis Adolf, rol. č. 24
- Špina Josef, rolník č. 8
- Wolff Mořic, malorolník č. 29

Náhradníci:

- Štmark Adolf, kovář č. 30
- Fensterle Bernard č. 48
- Klement Rudolf, děl. na dráze
- Lermann Frant., malorol. č. 34
- Macháty Rudolf, rolník č. 23
- Procházka Frant., rol. č. 16

Volba obecní rady 7/10 1923.

- **Starosta:** Macháček Frant.
- **Náměstek:** Koukal Josef
- **I. radní:** Bušina Frant.
- **II. radní:** Procházka Jan

1924 — Dokončena stavba obecního domu. Dne 15. října bylo uděleno povolení k obývání.

V prosinci objevil se u hovězího dobytka nakažlivý katarh dělohy. Po zvěrolékařské prohlídce všeho dobytka objednan léčivý prostředek „Bissestin“; pro jeden kus nemocného dobytka 15 kusů, pro ostatní kusy poloviční. Jeden kus stál 190 Kč.

1925 — 14. dubna konána sbírka obilí a j. pro pohořelého Alberta Müllera na Staré Trnávce.

— 17. července prodloužena obecní honitba nájemci p. Josefu Špinovi na dalších 6 let, t. j. od 1. ledna 1926 do 31. prosince 1931 za 1500 Kč ročně. Následkem pozemkové reformy zvětšena obecní honitba o louku „Nohavice“ ve výměře 3 ha 81 a 25 m².

Dne 3. srpna velký vítr nadělal mnoho škody v zahradách a zvláště v lesích, kde polámal a vyvrátil celé velké plochy lesa.

1927 — V roce 1927 začalo se pracovat na regulaci řeky Jevíčovky v obvodu obce Lazů.

— 17. května ve schůzi obecního zastupitelstva povoleno komitétu pro zamýšlené postavení pomníku ve světové válce padlým vojínům bezplatné místo na návsi pro tento pomník.

Dále sděluje předsedající p. starosta Frant. Macháček vysvětlení o zřízení obecního vodovodu. Dle vyjádření sem vyžádaného zemského rady p. inženýra Kindla s eventualitou převzetí stávajícího soukromého vodovodu a vypracování plánu rekonstrukce tohoto soukromého vodovodu. V delší debatě vyšlo na jevo, že voda v tomto soukromém vodovodu sotva stačí pro jeho...

...nynější majitele, tak že by bylo bezúčelno podnikati nějaké rekonstrukce. Proto usneseno vyhledati proud s dostatečným množstvím způsobilé vody a nic jiného zatím nepodnikati.

Dne 18. června večer při bouřce roztržštěny bleskem dva sloupy hlavního elektrického vedení: jeden ve vesnici, druhý za vesnicí směrem k Chornicím.

V měsíci červenci upravována silnice přes vesnici.

Volba obecního zastupitelstva dne 16. října

Vykonána na základě jednotné kandidátní listiny a zvoleni tito členové:

- Budil Ladislav, rolník č. 25
- Bušina Frant., maler [?] č. 21
- Štmark Hubert č. 15
- Hank Jan č. 47
- Klváček [?] Frant., nájemce č. 19
- Koukal Albert č. 36
- Macháček Frant. č. 43
- Mihola Jan, rol. č. 1
- Procházka Jan č. 6
- Schneeweis Adolf č. 24
- Špina Josef, rol. č. 8
- Smital František č. 8

Náhradníci:

- Beneš Tomáš č. 54
- Kašpar Emil, rolník č. 37
- Kopřiva Albert č. 28
- Koukal Josef č. 9
- Procházka Frant. č. 16

Obecní rada.

- **Starosta:** Macháček Frant.
- **Náměstek:** Koukal Albert
- **I. radní:** Mihola Jan
- **II. radní:** Hank Jan

Finanční komise:

Habiger Antonín č. 19, Hank František č. 44, Kašpar Emil č. 37, Procházka Jan č. 6, Schneeweis Adolf č. 24, Wolf Mořic č. 29.

...

Viděl: 28/3 1930. P. Suchatel [?], okr. šk. inspektor.

1928 — V měsíci červenci postaven na návsi pomník padlým ve válce. Pomník tento byl dne 22. července slavnostně odhalen. Okolí pomníku upraveno a drátěným plotem osetbno [?]. Pomník převzala obec v opatrování.

1929 — Roku 1929 byla také krutá zima, že mnoho ovoce v polích a v lesích zmrzlo a většina ovocných stromů v zahradách a v poli žatkě [?]. Dne 10/I 1929 zamrzl vlak u zastávky Mezihoří, tak že museli pod stojem [?] rozdělati oheň. Dne 10/II 1929 ukazoval teploměr 35—40 °Celsia zimy.

V měsíci červnu vykopány chatrné vodovodní roury stažitého železa od uzávěrky u č. 15 a položeny do obce roury lité. Na položníka [?] připadlo k splacení 1800 Kč.

Dne 16. června 1929 jel zkrz vesnici pan I. president republiky Tom. G. Masaryk z Jevíčka přes Trnávku do Boucova. Na začátku a konci obce postaveny slavobrány a vesnice ozdobena prapory. Bezprostředně před příjezdem p. presidenta směle se počítí slijákem [?], tak že slavnostní nálada zkušení [?]. *(vsuvka: V roce 1929 prodán Lichtenštejnský les „Husák“ Skalský zemský, Kolonisačnímu družstvu v Brně.)*

Cena obilí: žito á q 230 Kč, pšenice 240 Kč, ječmen 140 Kč.

1930 — Rok 1930 byl s počátku velice suchý, tak že se příd' [?] známý již pocítoval nedostatek píce. V polovici srpna začalo pršet, tak že ovesní zrní jak v zrní tak v slámě byly skažené a přišlo s pěstováním až do zimy, tak že sklízeň ovsa, dvy [?], zemáků, řepy byla velice obtížná.

V měsíci říjnu velký vítr vyvrátil v panském lese veliké plochy lesa, a v hořejších selských lesích od panských hranic počínaje bylo vyvráceno a zlomeno od čísla 1, 36, 43, 24, 8, 42, 16, 22, 7, 28 více neb méně stromů. V jednotlivých parcelách 60—140 stromů.

V roce 1930 ukončena regulace potoka „Jevíčky“ a provedeno scelování luk.

1930 — Na podzim roku 1930 vysázeny na návsi slípy [?] na místě zmrzlých a uhynulých stromů.

Dne 3.—4. prosince provedeno sčítání lidu. Napočítáno: 54 domů, bytových stran 78, obyvatelů 334. K národnosti české přihlášeno 281 osob, k národnosti německé 53 osob. Čechů do 20 let jest 70, Němců do 20 let osob 4.

Stav dobytka: Koní 32, hříbat 2, krav 128, jalovic 31, telat 102, býci 4, prasat 206, sviní plemenné 13, husy 123, slepic 1098, kachen 33, krůty 56, králíci 160, včely 74 úlů.

Ceny obilí: žito á q 90 Kč, pšenice 135 Kč, ječmen 132 Kč, oves 110 Kč. Maso hovězí 12—14 Kč, vepřové 10 Kč, telata 8—3 Kč [?] kg, červ. zelby [?].

1931 — Dne 16. ledna 1931 zemřel p. Josef Koukal, písař této pamětní knihy, v nemocnici v Mor. Třebové. Knížku tuto převzal Antonín Habiger, výminkář č. 19 v Lazích. Zápisy roku 1928, 1929 a 1930 psal Ant. Habiger z poznámek p. Josefem Koukalem zanechaných.
(*pokračování na str. 39*)

...

(*záhlaví v levém okraji: „přeměna školy“*)

Dodatek k roku 1911 ze str. 23.

Dne **17/VII 1911** výnos okresního školního výboru na přeměnu zdejší utrakvistické školy na školu s vyučovacím jazykem českým. Němečtí členové obecního zastupitelstva se ohrazují proti tomuto a žádají přeměnu utrakvistické školy na školu německou.

Dne **2/I 1912:** Výnosem okresní školní rady v Mor. Třebové ze dne 21/XII 1911 č. 791 se zařídí vyloučení obecního školního výboru pozůstávajícího z členů německých, a žádá se nová volba členů národnosti české.

— Proti tomuto ohrazuje se obecní zastupitelstvo, které tou dobou se skládá výhradně z členů rozených [?] a sice Čechů, hlásících se však k národnosti německé, a sice:...

...Kopřiva Mořic, Koukal Mořic, Wystrcil Raimund, Jordan Mořic, Bolousek Jos., Niederle Mořic, Schneeweis Frant., Špina Josef a Bušina Frant. — podává protest proti nařízení tomuto prostřednictvím německého okresního školního výboru v Mor. Třebové na zemský německý školní výbor v Brně, se žádostí, aby tento jejich slovem se o to zasadil, by nařízení českého okresního školního výboru týkající se české obecní školy v Nové Vsi (Lazích) bylo odvoláno. Výsledek: Česká škola zůstala, protože byla navštěvována jen českými dětmi, a jelikož „němečtí“ členové obecního zastupitelstva toho času žádných školou povinných dětí neměli.

. . .

(záhlaví v levém okraji: „Vykatastrování obecního majetku.“)

Dne **21/XII 1911**. V katastru obce Chornic se měla zřídit léčebna pro choré tuberkulosní mužské. Majitelé pozemků v Chornicích byli ochotní jejich pozemky zabrané pro léčebnu jen vyměnit, nikoliv však prodati. Kníže Lichtenštejn se uvolil jim pozemky kdekoliv ze svého majetku vyměnit. Ačkoliv byla možnost pozemky tyto zaměnit knížecím pozemkům v sousedící německé obci Zadní Arnoštov, byla učiněna mezi tehdejšími přisedlými zemského výboru Dr. Treislerem a starostou obce Nové Vsi úmluva, s ohledu národnostních žádání výměnu pozemku v obci Nové Vsi. Dosažením tohoto bylo by připadlo do obce Nové Vsi 35 německých voličů z obce Chornic, kteří by byli úplně s místními „renegáty“ [?] ovládli český volební sbor. První a druhý volební sbor byl pro českou stranu následkem jmenování 23 čestných občanů, vesměs zarytých Němců, ztracen.

Uskutečněním tohoto byla by bývala obec Nová Ves navždy pro českou stranu ztracena. Na parcele č. 911 v katastru obce Nové Vsi patřící knížeti Lichtenstejnů byly již pro jednotlivce v Chornicích vyměněné parcely označeny jmény. V poslední chvíli prozrazen byl tajný plán jedním občanem v Chornicích, na což byly z české strany učiněny potřebné kroky, což se zdařilo.

Moravským zemským výborem vyslán byl dne 21/XII 1911 zemský sekretář Dr. Novotný a zemský vrchní stavitel Ing. Mikal za účelem urovnání záležitosti této, kteří působili na členy obecního zastupitelstva, aby přistoupili a dali souhlas na vykatastrování zabrané plochy parc. číslo 911 ve výměře 48 ha, hraničící jižním koncem na Chornický obecní majetek, z obce Nové Vsi a přikatastrování do obce Chornic. Jako náhrada za zmenšení jejich základů daní a přírážek má býti obci Nové Vsi dána od zemského výboru náhrada 1300 Korun.

Pro vykatastrování hlasuje 5 členů, a sice: R. Wystrcil, Fr. Bušina, Jos. Špina, Fr. Schneeweis a starosta Mor. Kopřiva. Ostatní 4 členové — Mor. Niederle, Mor. Jordan, Mor. Koukal a Jos. Bolousek — hlasují proti a odejdou ze schůze. Protokol podepsán také Dr. Novotným a Ing. Mikalem.

Dne **23/XII 1911** svolána nová schůze obecního výboru, o níž na nátlak p. Hodiny z Trnávky, jménem pěti pro návrh hlasujících podepsaných, ujal se slova p. Schneeweis a pravil, že schůze výboru na 21/XII nebyla řádně svolána a hlasování její že bylo úmyslně uskutečněno, tak že nebylo odhlasování zákonité — dává proto návrh, ...

...by tyto podpisy jakožto protizákonné byly anulovány, o čemž se má zemský výbor vyrozuměti.

Na základě přípisu ze dne **19/VIII 1912**, č. 84153 od zemského výboru z Brna, bylo obecní zastupitelstvo vyzváno jíti jednou o vykatastrování čem. parc. č. 911/2 z obce Nové Vsi do Chornic. Při jednání hlasovali tři členové, a sice František Macháček, Albert Koukal a Alois Macháty, v čemž německá srce [?]: Mor. Kopřiva, Mor. Niederle, Josef Špina, Frant. Schneeweis, Mor. Koukal a Mor. Jordan hlasovali proti, čímž záležitost tato padla a léčebna zřízena v Pasekách u Uničova.

...

(záhlaví v levém okraji: „Zřízení německé soukromé školy“)

Dne **5/XI 1912** ve schůzi obecního zastupitelstva jednáno o přípisu německého Schulvereinu ze dne 28/X 1912 o zřízení německé soukromé školy v Nové Vsi. Německý Schulverein ve Vídni nabídl zřízení německé soukromé školy v Nové Vsi, když by obec každoročně ze svých prostředků škole této poskytla podpory 2000 Kor. Obecní zastupitelstvo na návrh starosty Kopřivy odhlasovalo šesti hlasy proti třem poskytnutí subvence této na zřízení německé školy. Proti hlasovali: Fr. Macháček, Albert Koukal a Alois Macháty, a sice na návrh pronějššího, že proti zřízení německé školy a povolení subvence na tuto hlasovati nemohou, jelikož v obci se nacházejí jen 3 německé děti, a táže se, z jakých prostředků se má dotace tato uhraditi. Odpovězeno, že obecní přírůžkou na rok 1913.

Zhora uvedená položka 2000 Kor. co subvence německému Schulvereinu na zřízení německé školy v Nové Vsi...

...byla zařazena do rozpočtu na rok 1913, který to dne **22/III 1913** byl obecním zastupitelstvem zkoumán. Při zkoumání rozpočtu připěten byl protest p. Ant. Habigera a spol. o zařazení položky 6 v rubrice 11 týkající se 2000 Kor. co subvence pro německý Schulverein. Přítomný člen obecního zastupitelstva Fr. Macháček žádá na základě přečteného protestu o vyřízení položky této z rozpočtu. Proti tomuto ohrazují se přítomní pomocníci obecního zastupitelstva a žádají schválení položky této. Obecní zastupitelstvo se usnází nastalý schodek o obecním rozpočtu uhraditi předepsáním 80% obecní přírůžkou na veškeré daně. V případě, by zemský výbor usnesení toto neschválil, byla by obecní přírůžka jen 28½%. Proti postupu tomuto ohradili se čeští členové obecního zastupitelstva, a hlavně Fr. Macháček trval na tom, že protokol musí býti psán tak, jak kdo mluví. Žádal proto svoje vyjádření do protokolu v řeči české, ačkoliv jednání ve schůzích bývalo jen česky, veškeré protokoly se psaly v řeči německé. Po dlouho trvající orozvě [?] musela býti toho dne schůze odročena, a druhý den při pokračování přistoupil starosta na to a vyjádření člena zastupitelstva p. Macháčka napsáno do protokolu v řeči české.

Proti rozpočtu tomuto podán byl protest českými členy obecního zastupitelstva k zemskému výboru, a ačkoliv žádost o povolení přírůžky a podaný protest vyřízen nebyl, vybírána byla od poplatníků nepovolena 80% přírůžka. Poplatníkům zdejší obce se sice daň pro rok 1913 vyšší oproti letům dřívějším, nepřátal [?] nikdo po...

...příčině, při Frant. Macháček při odpočtu u berního úřadu v Mor. Třebové se ohradil proti vyždání. Tam jemu však předložen německý přípis následujícího znění: „Die 70% Gemeindeumlage der Gemeinde Alt-Türnau wird bewilligt, der 80% Gemeindeumlage der Gemeinde Lohsen steht derzeit kein Hindernis im Wege.“

Přirážku tuto nezaplatil, a na osobní jeho intervenci a písemnou stížnost k zemskému výboru nalezena jak žádost obce o povolení přirážky, tak i protest jeho proti této ve stolku p. přisedícího Dr. Treislera založena, tak že zemský výbor o tomto vůbec jednati nemohl.

Viděl: 16/V 1931. F. Suchatel [?], škol. inspektor.

...

Zemský výbor dal zákaz vybírání přirážky této a záležitost povolení přirážky odevzdal permanentnímu výboru, který byl nově zvolen k dalšímu vyřízení. Poněvadž ale většina poplatníků přirážku tuto již zaplatila, požádal berní úřad poplatníky, dosud přirážce nesplacící, o vyrovnání této, by mohl provést vyúčtování obecních přirážek za běžný rok. Peníze tyto, plynoucí ze přirážky, nikdy vyplaceny německému Schulvereinu nebyly — převedeny byly na účet nastávajícího roku, ze vedeny každoročně v obecních účtech až do státního převratu v roce 1918, a v roce 1919 jako bezpředmětné byly z obecních účtů vyřazeny a připadly poplatníkům k dobru ve formě nižší obecní přirážky.

(záhlaví v levém okraji: „Rekvisice obilí a dobytka za války“)

Dodatek ku str. 25.

Po čas války rekvírováno bylo v obci Lazu obilí: žito 304 q, pšenice 396 q, ječmen 528 q, oves 270 q, mouky 12 q, brambor 732 q, sádla 98 q, hovězího dobytka 91 kusů, koní 16 a 1 vůz.

Koně odevzdali: č. 1 — 1 kůň; č. 8 — 1; č. 15 — 1; č. 16 — 1; č. 19 — 5; č. 24 — 1; č. 25 — 1; č. 23 — 1; č. 36 — 1; č. 42 — 2; č. 43 — 1; a č. 23 — 1 vůz na příprež.

Maximální cena (Kč):

Rok	koně	krávy	hřibata 14 měs. / kr.	býčata bez
1914	700	700	200	60
1915	1000	880	535	600
1916	„	1180	1300	1440
1917	2200	1200	1000	1500
1918	—	1500	800	1200
1919	7600	„		
1920	15 000—55 000	7000	4000	5000

Cena prasat (Kč):

1914 — 200; 1915 — 280; 1916 — 240; 1917 — 600; 1918 — 2200; 1919 — 2000; 1920 — 2100.

Cena telat (Kč):

1914 — 120; 1915 — 135; 1917 — 170; 1920 — 600.

Cena obilí (Kč) — žito / pšenice / ječmen / oves / brambory:

Rok	žito	pšenice	ječmen	oves	brambory
1914	18	30	23	18,30	3
1915	34	41	28	24	8
1916	28	34	32	28	10
1917	34	40	37	41	15
1918	70	70	65	48	20
1919	80	80	75	70	23
1920	185	180	170	175	42

1931 (pokračování)

V roce 1931 byla zima mírná, ale dlouhotrvající — od vánoc až do 21. dubna, kdy poprvé vydatně pršelo, tak že od toho dne začala teprve vegetace rostlin. Měsíc květen, červen, červenec velice sucho, tak že celkem byl rok, co se úrody týče, špatný.

1931 — Dne 16. května 1931 zemřel ve svém otcovském domě v nejkrásnějším věku 37 let pan Mořic Macháty, odborný učitel na měšťanské škole v Městečku Trnávce, známý souhorlivostí [?] nejen v učitelském povolání, nýbrž i v činnosti na poli sociálním a hospodářském. Pohřeb konal se v pondělí dne 18. května 1931 za obrovské účasti jak místního, tak i cizího občanstva na hřbitově v Městečku Trnávce.

— Dne 13. srpna 1931 koupil pan František Král, [krátka? Hraběcí?] u Boskovic, bývalou rychtu č. 1 v Lazích s pozemky a výmrou od p. Jana Mihola za 300 000 Kč.

Volba obecního zastupitelstva dne 27. září 1931

Vykonána na základě společné jednotné kandidátní listiny; zvoleni tito členové:

Budil Ladislav č. 25, Bušina Frant. č. 21, Štmark Hubert č. 15, Hank Jan č. 47, Klváček Frant. č. 19, Kopřiva Albert č. 28, Macháček Frant. č. 43, Petr Vojtěch č. 38, Procházka Jaroslav č. 6, Smital Frant. č. 3, Schneeweis Adolf č. 24, Wolf Mořic č. 29.

Představenstvo:

- **Starosta:** Budil Ladislav
- **Místostarosta:** Macháček Frant.
- **I. radní:** Klváček Frant.
- **II. radní:** Hank Jan

Finanční komise:

Ant. Habiger č. 19, Emil Procházka č. 11, Mořic Niederle č. 12, Jaroslav Procházka č. 6, Emil Kašpar č. 37 a Mořic Wolf č. 29.

Honitba obecní pronajata dne 30/XII 1931 za 5150 Kč p. Lad. Budilovi č. 25 z Lazů.

Viděl 8/V 1932. F. Suchatel [?], okr. šk. inspektor.

...

1932 — Dne 22. února 1932 koupil pan Vladimír Dobeš z Biskupic maloroľnickou usedlost č. 9 po zemřelém Josefu Koukalovi z Lazů za 45 000 Kč.

1932 — Zima roku 1931—1932 byla mírná, beze sněhu, ale dlouhotrvající. První jarní den 30. března; ze setím počalo 2. dubna.

— Dne 8. března převzal Jaromír Kašpar půllán č. 22 po zemřelém Františku Habigerovi se splátkou 15 000 Kč.

— V roce 1932 postavena na pozemku koupeném od obce, u cesty vedoucí ku mlýnu, p. Emilem Drexlerem, železničním zřízencem, nový domek č. 55 za 42 000 Kč.

Úroda v roce 1932 celkem dobrá, až na pšenici, která byla katastrofálně postižena rzí.

Léto a podzim byl suchý a mírný; celý prosinec byla viset každodenní mlha a silná jinovatka, která na stromech namrzala, čímž ve výše položených lesích veliká spousta stromů polámaná byla.

1933 — Dne 9. června 1933 přejet byl vlakem u zastávky „Linhartka“ příslušník obce Lazu, obecní rektkář [?] Rudolf Kopřiva, a byl dne 11/6 pochován na hřbitově v Městečku Trnávce.

Na podzim veliká záplava myší, hrabošů, následkem ozemi jetele ponožnice [?] zničeny. Dne 10/XII bylo 24° Celsia zimy. Po návsí tekoucí potok byl zaledován od č. 1 až po silniční most.

Viděl 26/5 1934. F. Suchatel [?], okr. šk. insp.

1934 — V roce 1933—34 zima suchá beze sněhu. Po záplavě hrabošů z roku 1933 ani památky. Následkem sucha vyhynuli v nejspodnějších půdách ozimé pšenice cizího původu, domácí odrůdy se udržely a ponožnice červený jetel,...

...které se musely na jaře zaorávat. Ceny plodin a dobytka klesly pod výrobní cenu. V roce 1934 zrušen byl zcela Republice obilní monopol, čímž přestalo volné disponování jednotlivců se svým obilím. Žně začaly dne 12. července při katastrofálním suchu. Žito, ječmen a oves dosti vyzrnuté, jetele a směšky žádné, sela se ponejvíce kukuřice na krmení, a krzaná [?] se dobyt看em klemovala [?]. Podzim a počátek zimy sucho a teplo, při slabých deštích ozimy velice vzešle. První sníh padal 28. prosince.

V roce 1934 koupil p. Antonín Saše ze Staré Trnávky chalupu č. 10 i s pozemky po zemřelém Josefu Kirchnerovi za 40 tisíc Kč.

V roce 1930 zaslal již zemřelý mlékářský konsulent p. Jan Pavelka z Brna obecnímu starostovi p. Macháčkovi 2 staré listiny na pergameně psané. Jedna z roku 1438 se týče obce Unirázky a Bezděčí, druhá z roku 1583 se týče obce Lazu (dříve Nové Vsi). Týž pan se však nedovedl upamatovati, jakým způsobem listiny tyto v jeho majetek přešly. Velikého sám neměl zájmu na nich, zaslal je do obce Lazu.

Listina obce Nové Vsi se týkající, dlouhým ležením a vybledlým písmem byla těžko čitelná, tak že zůstala téměř nepřechincuná [?]. Až v roce 1934 zažádal listiny tyto p. Emil Tutsch, ředitel školy v Jevíčku, a pořídil těžce čitelný zápis. Opisy těchto listin zaslal, se žádostí, aby originál byl ponechán museu města Jevíčka. Žádosti této vyhověno.

Opis

Na zámku Trnávce v úterý před s. Mikulášem (3. prosince) 1583.

(marginálie u levého okraje, listina z roku 1438: tři sedláci na Trnávce — ...skovic; ...inad; Václav z [Kletina]ova; Petr Vičerad z Houřův Drahanovic.)

Obsah:

Jindřich Podstatský z Prusenovic, pán a držitel statku Trnavského, zproštíje poddané své v Nové Vsi vzdání jistých čtyř kusů polí, začež se mu líbí zavázali k pondělní robotě koňské a jednodenní pěší, a povolil jim jistý les k obrání a svobodnému užívání.

Já Jindřich Podstatský z Prusenovic i s svojími erby a budoucími potomky, dědičný pán a držitel statku Trnavského, známo činím tímto listem obecně přede všemi, kdežkoliv čten nebo čtoucí slyšán bude, že jsou přede mne předstoupili v tváři a všickni lidé usedlí v Nové Vsi, poddaní moji, mne za to se vší ponížnosti žádajíc, abych jim ty čtyři kusy polí: jeden tu, kde vinograd; druhý kus pod Hubovicí; třetí slove za Lazničkou; a čtvrtý, což se k Cimburku jede u oulehle nad cestou, kteréto pole spolu s staroměstánskými sou v orati povinni byli, aby jich neorali; týž od lesu, což mezi díly a lesy jejich leží, na díl můj přišlo a Jich Milostmi pány soudci zemskými a páni smluvení jest mi přisouzené, k jich volnému a svobodnému užívání beze vší překážky mé a budoucích potomkův mojich pustil; však na ten způsob, aby sami v těch místech neoukali ani sekati nedali, dokudž by se jim od polenoho mého nynějšího anob budoucího v o kterém místě k potřebám jich neukázalo. A oni za to sou se uvolili, mně svrchu psanému Jindřichovi Podstatskému, erbům mým a všechněm...

...jiným pánům a držitelům statku trnávského dva dni koňskými robotami — buď oráním, anebo což by se jim rozkázalo dělati — a jeden den pěší robotou — buď žíti ječmen, neb oves, jak se jim kde rozkáže, vázati — povinní budou a mají nyní i na časy budoucí. Což prohlížajíc já na poníženou žádost jejich i průmluvu některých pánů a přátel, tak činím a od takových čtyř kusů polí, aby jich neorali, od nich jak na hoře položeno; i od lesu, což na díl můj mezi jejich přišlo, na způsob výji psaný, pouštím, dávám, a tímto listem osvobozuji, aby těch polí neorali a lesů volně a svobodně jakožto jich proti dílům jejich k svým vlastním potřebám a nejinač užívati mohli, a co kdež by se jim sekati od polenoho nadepsaného vykážalo, beze vší překážky mé, erbů mých a všech držitelů panství trnávského nyní i na časy budoucí. Tomu na svědomí, pro lepší toho jistotu, pevnost a zdržení, pečeť svou vlastní k tomuto listu sem přivěsiti dal — a dočádal sem se urozených oladyk pana Litvína Šedle z Studic a na Hartunkovi, pana Václava Cikla z Oldřišova na Lechovicích a Ivanově, pana Jana Kobyllu z Kobylího, pana Jana Šedle z Studic a na Biskupicích, pana Václava Bělehradského z Karšova a na Vopatovicích a pana Vratislava Chotského z Pteni a na Lhotě, že jsou tolikéž pečeti své podle mne na svědomí, však sobě, erbům a budoucím potomkům svým beze škody, dobrovolně k tomuto listu přivěsiti dali, jehož jest datum na zámku Trnávce v outerý před památkou svatého Mikuláše biskupa léta Páně tisícího pětistého osumdesátého třetího počítajíc.

Viděl: 20/V 1935. Suchatel [?], okr. šk. insp.

1935 — Volby do národního shromáždění a senátu dne 19/V 1935

Obdrželi v obci Lazích hlasů:

#	Strana	Nár. shromáždění	Senát
1	Republikánská strana venkova	99	86
2	Československá soc. dem. strana	17	15
3	Československá národně sociální	3	2
4	Komunisté	2	—
5	Lidová strana	29	31
6	Německá soc. dem. strana	2	2
8	Bund der Landwirte	19	18
9	Deutsche christl. soc.	4	2
10	Živnostensko-obchodnická	4	4
11	Christlichsoziale Magyar Nemzeti Párt [?]	1	1
12	Sudetendeutsche Heimatfront — Henlein	14	10
13	Fašiste — Gajda	1	1
16	Národní sjednocení — Kramář	2	2

Volby dne 26/V 1935 — okresní / zemské zastupitelstvo

#	Strana	Okresní	Zemské
1	Republikánská str.	101	105
2	Česká soc. demokratická	9	10
3	Národní soc.	—	—
4	Komunisté	1	1
5	Lidová strana	28	26
6	Německá soc. dem.	—	1
8	Bund der Landwirte	15	14
9	(Deutsche, obchod. živnost.)	—	2
10	Deutsche christl. soc.	2	3
11	Obchodní živnostenská	3	—
20	Národní sjednocení	3	15
21	(Henlein)	—	4
23	Sudetendeutsche — Henlein	15	—

*(záznamy kombinované — kronikář si poznámky doplňoval do okraje, čísla se mohou drobně lišit;
značky [?] kde nečitelné.)*

1935 — V roce 1935 opravena obecní kaple. Za oltářem zomítka [?] (*vsuvka: vesků [?] počítá*) primitivní kresba nějakého kostela (vlastní skupiny vypadající jako kostel s klášterem). V hořejším vystřelku od východu kresba anděla orajícího párem koní (podle legendy o sv. Davidovi).

Po stranách oltáře malba — napodobení mramorová plocha, sloupy nesoucí baldachýn, vše barevně. Na levé zdi od východu několik nápisů a podpisů, z nich čitelné jsou:

„Josephus Grolik rektor 1772“

„Joseph Vogl, Maurer Meister von Tribau, 17 8/3 1795“

Tento podpis se v dvojitěm opakuje na téže zdi více vlevo [?]. Na pravé zdi od východu, nad zadním okénkem, jsou podpisy dvou tovaryšů:

„Johan Herkey, řemesla kregcyžského [?], vandroval tady Roku Páně 1788“

a druhého jméno nečitelné, pod ním opět *„řemesla kregcyžského [?] 1788“*. Hned u východu na levé zdi: *„Anton Kotoba [?] Zo[?]gerbeggere selle aus ...“* nečitelné.

Na opravu se platilo:

Položka	Kč
za písek	65,—
za vápno	30,—
dovoz písku	54,—
zedníkům	1 152,40
nádeníkům	312,—
za opravu střechy	75,—
za cement	220,—
za střešní žlaby	319,30
za přemalování oltáře	225,—
za svíčky	100,—
stavitele Neibauera	1 073,—
natěrače Sembery	176,—
stolaře Navrátila	636,—
dovoz z Žilských čberton [?]	30,—
Celkem	4 467,70

Dobrovolná sbírka v obci vynesla 1008 Kč. Ostatní zaplatila obec.

1935 — Dne 21. října 1935 započato s přestavbou, vyrováním a rezničním [?] okresní silnice v úseku Trnávka—Chornice.

Zima roku 1935 celkem mírná, s málo sněhem, ale dlouho trvající mrazy. Dne 1. května květová vánice, 2. května mráz. Od roku 1775, tedy před 160 roky, nebylo tak velikých květnových zim. Léto suché, podzim pěkný, dlouho trvající.

Před vánočními svátky zem zamrzla a napadalo trochu sněhu, tak že byla několik dní pěkná sanice. Na svátky se však oteplilo, sníh i led se sletal a počasí bylo jako na jaře, teplo od svátků až do konce ledna 1936.

Viděl: 15/XII 1936. F. Suchatel [?], okr. šk. insp.

1936 — Roku 1936 leden teplý, v deštivý; 24. ledna se ozelo. Rok celkem mokrý, sezóna s počátku mokrá. Ku kteréj píčky [?] s pěkným výnosem. Žně mokré, výnos asi na slámě klek [?]; bylo dostatek, celkem spadný, výmlaty slabší, zrno lehké. Zasetá ozimina těžce vzcházela, kromě toho byrše ničena ohromnou záplavou myší, hrabošů. Počasí v podzimu pěkné, pracovalo se na zemních pracech až do vánoc.

V roce 1936 prodal Josef Híkl svůj domek č. 5 svému bratru Františku Hicklovi za 25 000 Kč a koupil od paní Julie Knollové hospodářskou budovu č. 13 a 3 míry pole za 35 000 Kč.

Dne 9. června 1936 převzal svatební smlouvou p. Marie Jordan č. 46 z Lazí grunt č. 8 po † Josefu Špinovi. — Procházka Jaroslav č. 6 převzal svatební smlouvou hospodářství č. 12 po Marii Niederlové.

V roce 1936 vystavil nový domek č. 56 na obecním pozemku pan Klement Dolák.

Dne 2. května nalezen v lese „Husáku“ v katastru obce Lázy obchodník Maciček z Jevíčka mrtev — sebevražda zastřelením.

1937 — V roce 1937 postavil nový domek č. 57 u cesty k mlýnu železniční zřízení p. Rudolf Klement.

Dne **25/VIII 1937** při vojenských manévrech přijel pan prezident republiky Dr. Beneš do naší obce k prohlídce dvojsejmého obvaziště dvou křížů [?], které bylo ubytováno v čísle 45 a 46. Zdržel se asi hodinu a odjel do Jevíčka.

V roce 1937 postavil nový domek se kovárnou u silnice k Trnávce, proti kapli, kovář Josef Macháty.

1938 — Dne **22/II 1938** rozprodalo Mor. kolonizační družstvo od Karla Smrčka koupený grunt číslo 19 za 250 000 Kč na stávající díly:

- Koupil obytné stavení p. Ludvík Lermann za 45 000 Kč
- nazadí u dolní jevičovou p. Frant. Macháček č. 43
- přední jevičovou od stivu pakuží [?] p. Ludvík Lermann
- pole nad křížem p. Frant. Lermann č. 34
- chmelník p. Hubert Štámark č. 15
- přední zahumení p. Adolf Budík č. 18
- zadní zahumení p. Adolf Hickl č. 32
- přední niska p. Frant. Havelka č. 36
- zadní niska p. Emil Procházka č. 11
- les „Husák“ p. ředitel školy Jos. Carner [?]
- les „Zhoř“ p. Marie Wolf č. 29
- louku pod Mezihořím p. Doeráček a Bikk ze St. Třové [?] (*marg.: Lasitska / unirázka*)
- louku Žařící [?] p. Lazy Steffan, Reich, Cyril Hickl Vrážného

Položka	nejvyšší cena	nejnižší cena
pole	1 200 Kč	4 100 Kč
louky	2 300 Kč	5 800 Kč
les Husák	12 000 Kč	—
les Zhoř	2 300 Kč	—

1938

— Dne **10/V 1938** koupil p. Rudolf Macháty č. 14 od Františka Krále č. 1 pole, trat' „Poderhoře", ve výměře 9 měr za 25 000 Kč.

— V roce 1938 prodal Frant. Král č. 1 lesík v katastru Pěškov ve výměře 3 měr p. Doctálovi ze Staré Roové [?] za 13 000 Kč.

— Dne **21/V 1938** provedena částečná mobilisace ku zajištění hranic.

— Dne 17. června 1938 vypukla v obci nakažlivá dobytčí nemoc — slintavka a kulhavka — v čísle 39 a později, ač byl dobytek celé obci očkovan, na druhé obci, až na čísla 9, 13, 14, 15, 16, 17 a 51, které byly uchráněny. Uhynula 1 kráva, 3 telata, 1 koza.

— Dne **24/IX 1938** prohlášena všeobecná mobilisace. Odešlo osob dne 25/9 celkem 18 mužů a v neděli 25/9 — 8 koní.

— Dne **1/10**. Odstoupením německého území československých Němců na nátlak Anglie a Francie nedošlo k válce.

— Od dne 1/10 do 10/10 obsadilo Německo území německé, ale ne dle hranic národnostních, nýbrž dle potřeb hospodářských a strategických.

— Do dne 12/10 byly vráceny vojenskou správou koně dnem mobilisace odebrané, všechny zdravé.

— Dne **24/11** byla obec zabrána Německem. Nová říšská úřada uvedla se k lidu dobře okamžitou předporou a vyživou nejchudších lidí na zimu. Starostou obce jmenován p. Adolf Schneeweis, rolník č. 24 v Lazích.

...

*Po zabrání naší obce německou říší byla pamětní kniha představenstvem obce vyžádána a odevzdána obci. Po dobu protektorátu a 5 měsíců nebylo do knihy nic psáno. Až po opětném převratu byla kniha národním výborem opět dána písaři dne **9/6 1945**. Tento vedl soukromní zápisy po celou dobu a začal opět tyto zapisovati do knihy.*

— ♦ —

Dodatek 1939

V roce 1939 počali Němci vyměřovat a stavět dálnici, směr Vídeň — Vratislava (Breslau). Pozemní práce začali, aby se odstranila nezaměstnanost. Počalo se pracovat bez vědomí majitelů pozemků, bez jakýchkoliv úředních komisí a zaplacení. Zhata na pozemcích, které nejsou ležr-krázně potřebí, činí asi 120 měr (24 ha). Začalo se pracovat s místním nezaměstnaným

obyvatelstvem; později byly k práci komandovaní francouzští váleční zajatci a židé. Židé, nejsouce tělesné práce zvyklí, byli týráni a byli jako otroci.

Dodatek 1940

Dne **25/V 1940** byl dělník Klement Polák zatčen a odveden do Lanškrouna. Udal jej finanční strážník, že poslouchal zahraniční zprávy, ačkoliv důkaz pro to neměl. Mimo toho v ničem místnímu občany z politické činnosti, jako sociální demokrat, ačkoliv v nějaké organizaci také nebyl. Z Lanškrouna, kde pobyl 6 měsíců, byl odveden do Šumberka, kde pobyl 4 měsíce. Byl tam odsouzen na 1½ roku káznice. Odtud odveden do Žiar [?] a tam uvězněn po odpykání 1½ roku ješti dáttn 2 roky, celkem 3½ roku v Griebo u Saavička, a ku ztrátě občanských práv na 3 roky. Zpět přišel dne **25/X 1943**, podzývozn úplně vysílen a nemocen, což trvalo celý rok, než zase mohl začít trochu pracovat. Polák byl také vyšetřován Gestapem, a provedena u něho prohlídka, by snad neměl tajnou vysílačku. Našli jen nedodělané padidvinšejci [?].

V roce 1940 posláni od obce do Německa na práci: Ladislav Macháty; Antonín Macháty č. 14; Miroslav a Ladislav Štmark č. 15; Bernard Fenstrele č. 48; Hickl Frant. st. a Hickl Fr. ml. č. 35; Hank Frant. ml. († 21/V 1942) č. 47 — poslední tam onemocněl a přijel samovolně domů. Jelikož se však po uzdravení hned nevrátil, byl zatknut a odveden do pracovního tábora v Blechhammeru od **9/V 1942 do 15/III 1942**.

1939 — Dne 10. března 1939 Čsl. Republika přestala existovat odtrhnutím se Slovenska. Německo prohlásilo Protektorát nad Čechy a Moravou. V měsíci říjnu obsadilo Německo za 13 dní Polsko. Po zabrání Polska vypověděly Anglie a Francie dne **3/9 1939** Německu válku.

Podzim roku 1939 mokrý, oves a řepy s obtížemi. Něco obilí se na podzim již nevezelo a podzimní práce na roli se již nedokončily. (*× dodatek*)

1940 — Všechny požívatiny, látky na šaty, košile, boty se prodávaly na lístky. Obec byla povinna dodat k válečným účelům 1 vagón sena, 60 q zemáků, z každé míry pozemku 80 kg ovsu, každý majitel lesa dle hodnoty 1—20 poorných metrů, buď stavebního, nebo důlního, nebo dříví na papír — do konce března 1940.

Zima roku 1939—1940 krutá. Zmrzlo na 80 cm hluboko. Mrazy 4.—5. ledna 1940 = 23 °Celsia, dne 10., 11., 13. = 26° až 30 °Celsia. Dne 21/2 bylo 33 °Celsia. Na velikonoční svátky, dne 13. dubna, sněhová chumelenice. Celý květen mokrý a velmi studený. Senoseč v zrní mokrá a studená; dne 1. září ječmen, oves o mandelích, a žádoci ještě stál. Dne 13. října sekl Adolf Pitsch, rychtář z Chornic, žito otavu, a bylo voziti suchem dne 16. a 17. října domů. Dne 26. října padal první sníh s deštěm; 27. října všechno pod sněhem. Na panských polích cukrovka pod sněhem nesybraná. Dne 5. listopadu velký vítr nadělal v lesích spoustu vyvrátí a zlomů. V zimě mnoho sněhu.

1941 — V roce 1941 převzal Štěpán Lamačoch, rolník č. 49, grunt č. 45 od Aloisie Přichystalové jako kolonista. Syn vdovy Al. Přichystalové zemřel v Hamburku v koncentračním táboře, a jeho popel s urnou ...×

Dodatek 1941

Dne **14/8 1941** zatknuta Františka Machatá, manželka [resp. dcera] Rudolfa Machatého, malorolníka č. 14 v Lazích, že jednomu francouzskému zajatci dala koláč a stromová jablka. Odvezena do Hohenlauben v Německu, tam zavřena 3 měsíce; obec nucen zaplatiti za ní stravné v obnosu 360 R.M. Následkem podzivého [?] a nezvyklé stravy lépe dosud zažívacími obtížemi.

František Macháček, rolník č. 43 v Lazích, odsouzen, že jeho dívečka dala francouzským zajatcům hrst úvostek, na 1 měsíc vězení. Nastoupil trest dne **29/5 do 28/6 1941** v Mohelnici. — Týž jako ředitel záložny v Měst. Trnávce byl obviněn zaiastračením [?] devis do Protektorátu, a po dlouhém vyšetřování jako bezdůvodné prošten.

V roce 1941 převzal Štěpán Lamačoch, rolník č. 49 v Lazích, grunt č. 45 od Aloisie Přichystalové jako německý kolonista a zároveň jako pomocník Gestapa. Syn vdovy Přichystalové zemřel v Hamburku v koncentračním táboře, jeho urna s popelem byla dne **17/4 1941** na hřbitově v Měst. Trnávce pohřbena.

1941

Dne **11/XII 1941** zatčen je východcem [?] p. Albert Koukal, rolník č. 36 v Lazích. V protokolu označen jako připravavač pro veleradu. Odveden do Lanškrouna, potom do Šumberka, kde, neměli proti němu žádných důkazů, měl být propuštěn domů. Ale zakročilo Gestapo, a on odsouzen a odveden do Litoměřic a odtud do Gollnova v Pomořansku, kde pobyl 2 roky a 3 měsíce. Vrátil se vyslen společným zdravím dne **20/III 1944** a po dnes je ještě v lékařském ošetřování.

...

Dodatek 1942

Dne **24/4 1942** zemřel obchodní příručí Bernard Fenstrele. Bylo mu nabízeno místo obecního říředopis [?], jestli se přihlásí za Němce. Odmítl to. Následkem toho byl od obce poslán do Teplic na zemní práce při stavbách. Po pětím pobytu onemocněl na chřipku, závodní lékař jej však neuznal nemoc, mohl však již pracovat, byl propuštěn na klepta a stručně po nakažení Gestapem domů cestou dostal zánět plic a skončil v nemocnici v Mor. Třebové.

1941 (pokračování) — ...byl dne 17/4 1941 na hřbitově v Měst. Trnávce pohřben.

Dne **5/4 1941** zabavila „Deutsche Ansiedlungsgesellschaft“ v Šumberku bezdůvodně p. Karlu Smrčkovi jemu dříve patřící grunt č. 19, ačkoliv týž grunt byl již na parcely rozprodán.

Dne **22. června 1941** začala německo-ruská válka odtrhnutím německého vojska do Ruska. Před 130 roky vběhla francouzská armáda do Ruska a byla tam zničena. Osud armády německé ukáže budoucnost.

Dne **23. září 1941** otevřena v obci německá škola (10 dítek), česká stávající zrušena, a české děti nuceny chodit do Trnávky.

Dne **11/XII 1941** zatknut byl četnictvem Albert Koukal, rolník č. 36, a s ním Emil Henzl z Mezihoří, vedeničář [?] Steffan, pošták Steffan, rolník Zachar a lesní Polišek z Trnávky — bez udání důvodu. Zabaveny veškeré zemědělské nářadí a obilí. Ponecháno jen pro vyživování lidí a ku setí, ostatní všechno odevzdati. (*margin.: × dodatek 1941*)

...

1942 — Dne **15. ledna 1942** zabaven grunt č. 36 patřící p. Albertu Koukalovi německou osídlovací společností a dán do správy p. Schutbenj [?] z Mor. Třebové jako kolonistovi.

Dne **7. dubna 1942** zabrán malorolnický statek Aloise Červinka č. 39 osídlovací společností. Převzal statek p. Lvák [?] jako německý kolonista a pomocník Gestapa.

Žně roku 1942 počaly dne 1. srpna při pěkné povětrnosti; všechno obilí se sklízelo strojem. Dne 16. srpna už stál jen oves a něco málo pšenice.

Dne **20. září** zemřel raněn mozkovou mrtvicí [?] p. František Macháček, bývalý hostinský a jednatel záložny v Trnávce, vážený rolník č. 43 v Lazích.

Dne **24/VII 1942** poslání na práce do Ludwigshafenu malorolníci Rud. Macháty č. 14, Fr. Bušina č. 21 a stalí Jos. Lamačik do lučební továrny. Zpět přijeli po leteckém bombardování továrny dne **26/8 1944**. (*margin.: × dodatek 1942*)

...

1943 — V měsíci květnu 1943 byly mrazy s mlhou až do 23. května. Dne 25. května první déšť v květnu. Do konce června...

— ◆ —

Dodatek 1943

Dne **15/8 1943** uzavřen mlýn a **30/VII 1943** uzavřena pila — oba závody patřící p. Ludvíku Grossovi v Lazích, z důvodu politických. Týž uskladnil a zachoval po uzavření závodů ještě 20 q

žita pšeničného, 25 q žita částečně poškozeného, 50 poorných metrů dříví a 50 odvezených kulatiny, kteréžto věci se měly odvézt do Německa, ale již se neodvezly. Z ojenských důvodů se nemohlo nic dělat, protože jsme byli hlídáni Gestapáky, ale hospodářsky a dle možnosti pamatováno na budoucnost.

Dne **12/VIII 1943** zatknul a do **17/IX 1943** držen v policejní vrabě [?] týž p. Ludvík Gross, načež propuštěn.

...

Dodatek 1944

V roce 1944 po porážce Němců v Rusku začali Němci z dálnice odklízet stávající dílny, boudy, veškeré nářadí a materiál, který odtud poslali do Finska. Dálnici ponechali svému osudu jako semeniště bodláku a různého plevele.

1943 (*pokračování*) — ...studené větry. Červen celkem studený a deštivý. Dne 29/6 ještě všechno seno a jetel venku. Dne **14. srpna** odebrány pro vojsko 2 koně (Kašpar Mikuláš č. 37 a Mořic Jordan č. 8). Cena 1 koně 1750 R.M. Dne 25. července začaly žně, pěkné a suché počasí. (*margin.: × dodatek 1943*)

1944 — Zima mírná, s málo sněhem, leden teplý s deštěm. Stávající tenký led v lednu rozpuštěn. 15. února napadlo trochu sněhu, slabá sanice do 25/II. Dne 21/2 zimy 19 °Celsia. Dne **6/III** napadlo spousta sněhu. Celý březen každý den sněhové vánice.

— Dne **20. března 1944** se vrátil p. Albert Koukal, rolník č. 36, z koncentráku v Prusku se zlomeným zdravím, kde pobyl 2 roky a 3 měsíce. Dne 5. dubna první teplý jarní den, polní práce začaly 12. dubna. Na senoseč 1944 bylo deštivo: od 13. června přšelo každý den, tak že 22. června ještě nebylo žádné seno sklizeno; co bylo posečeno, leželo vymoklé na lukách.

— Dne **9. července 1944** došla zpráva, že Albert Kopřiva č. 28 a Kurt Schwenk č. 46 — první na Krymu, druhý na Karvě — jsou nezvěstní.

1945 — Začátkem ledna 1945 napadlo hodně sněhu, sanice pěkná trvala celý leden při zimě od 6° do 14 °Celsia.

— Dne **4. února 1945** přijely do obce 3 povozy s uprchlíky z Opavy. Odpoledne přijelo na vlastních povozech 30 osob, 70 koní z Bílska; odjeli dne 6. února směrem Skipov — Německý Brodek, samo Němci. Mychtitlem musela obec dodat z každého gruntu 1 q sena za plat. Ten samý den 4/II jelo skrz obec do Chornic 84 povozů.

— Dne **6. února** přijelo opět 12 vozů uprchlíků z horního Slezska. Dne 13/II odjeli do Boskovic.

— Dne **16/II** přijelo opět 38 povozů z Bílska, samo Němci, a odjeli dne 18/II směr Jevíčko — Boskovice.

1945 (pokračování)

— Dne **21/II** přijelo 10 rodin postižených pumami [?], k delšímu pobytu, s 12 povozy. Větší povozy dne 23/II odjely.

— Dne **27/II** přijelo vojenské pracovní oddělení 35 mužů a 3 vozy. 20 mužů bylo ubytováno v č. 1, 6 mužů v vojenské kuchyni a povozů u čísla 42, ostatní ve škole.

Ku konci února byla za vesnicí k Chornicím postavena ze dříví silniční překážka místními občany, kterou komandovaný polišoval [?] ze klemu asi 20 poorných metrů dříví. Vojenské pracovní oddělení a zajatí Rusové stavěli takové překážky na silnicích v okolních obcích.

— Dne **12/IV 1945** odjelo pracovní oddělení do Biskupic.

— Dne **18/IV** jelo skrz farmu ustupující německé vozatajstvo od Chornic do Mor. Třebové.

— Dne **21/IV** přijeli uprchlíci z Hluboče — 125 osob a 31 koní s povozy — a zůstali zde k delšímu pobytu.

— Dne **28/IV** přijelo do obce 300 koní přes noc. Týž den jelo skrz obec 25 německých vojenských nákladních aut k Mor. Třebové.

Od toho dne do **6. května** šla a jela ustupující německá armáda ve dne v noci:

1. Prostějov — Konice — Jevíčko — Pobička [?]
2. Litovel — V. Lhota — Křenová — Grandorf
3. Mohelnice — Mor. Třebová — Svitavy

Od 30/4 do 7/5 pršet každý den.

— Dne **7/5** po celou noc a celý den šlo ustupující německé vojsko směr Konice — Mor. Třebová.

— Dne **8/5** šlo opět německé vojsko všemi směry: Nestava [?] — Biskupice — Jevíčko — Šubava [?] — Trnávka — Křenová — Pěčíčov — Trnávka — Křenová — po celou noc a den nepřetržitě. Ten den byla také střelba směr Svitavy — Třebová — Žadiš — Mohelnice; odpoledne směr Boskovice. Ten den 2 vojáci němečtí přišli do domu č. 25 a za nepřítomnosti majitele osedlali sobě jednoho koně a šli s ním s ustupujícím vojskem. Za obcí se jim však kůň vytrhl a přiběhl domů. Druhého koně také chtěli vzít, ale ten je jakkoliv nepřipustil.

1945 (pokračování) — Dne **9/5 1945** vyvěšen na Cimburku československý prápor na znamení českým obcím, že jsme od Němců osvobozeni. Došla totiž zpráva, že Německo podepsalo v Berlíně kapitulaci bezpodmínečnou. Dne 5. května 1945 byla válka ukončena.

V malém okamžiku objevily se prápory na domech. Obecní národní výbor, v jehož čele uměl Albert Koukal č. 36, ujal se řízení obce.

V Trnávce však odpoledne nastala přestřelka mezi SA many a hlídkou tamějšího národního výboru, kde byli 4 naši lidé zraněni. V Lazovce Lhotě však již přítomní Rusové byvše vzdvíci [?] požádání. Z Pacova přijel řízeným rychlostí do Trnávky a zamezil tak již počínající střelbě. Asi 8 dveřových střež a několika oken otřevali účinek střelby. SA-mani pochovávajíc ku Křenové, zanechavše děla a municí na místě.

Ráno dne 9. května se ještě střílelo směr Jaroměřice — Opatovice. Němečtí vojáci ještě vyhodili železniční most u Žařící do vzduchu a zničili vagóny, motory u aut, děla a vůbec všechno, co mohli. Vojáci se vyhodili do lesa. Dále zjistili též, že nezničili ostatních 9 mostů betonových, které byly při regulaci postavené.

— Dne **9. května** k večeru přijelo první ruské vojsko v autech do obce, byvše obecenstvem nadšeně vítáno. Šlo však dále a jezdilo celou noc a celý den dne 10/5 od Křenové — Trnávka — Křenová. Mělo bezvládné zboží — začali Rusové brát Němcům koně, jízdní kola, jakož různé ruční bez dovolení svých vůdců.

— V ten den **10/5** někdo udal Rusům, že německý kolonista Knížl č. 19 má vojenskou pušku jako „Volkssturmmann“. Přišli 4 vojáci a on jim pušku a podvory [?] vydal, řka, že nevěděl, že se má odevzdat. Odešli, ale odpoledne přišel partizán, začal se zaštetit na Knížla, proč pušku neodevzдал, a načal u něho ještě ležící svou jako „Volkssturmmann“. Ten utíkl do výminkářské stnce, tam však byl partyzánem zraněním zastřelen, a druhý den, dne **11/5** do Trnávky do umrlíce zavezen a pochován na hřbitově.

1945 (pokračování)

— Dne **10. května 1945** spáchaly sebevraždu 2 ženy v obci a byly dne 11/5 ve vlastní hrobce v Trnávce pochovány. Týž den, dne 10/5, podřízla jedna žena sobě i svému 4letému klukovi žíly na rukách, ale zůstali na živu, byvše dodáni do nemocnice.

— V Trnávce bylo dne **10/5 1945** zastřeleno Rusy 13 mužů Němců a jedna žena partyzánem; jeden muž spáchal sebevraždu podříznutím krku žiletkou — celkem 16 osob. V Pětkově zastřeleny partyzánem 2 ženy, ve Vladišim celkem 7 osob, v Biskupicích kníže Thurn-Taxis, a v Chornicích Hoříčka a jedna žena samovražda.

— Největší potíž byla s ruskými vojáky ojedinělými, kteří bez dovolení velitelství na vlastní pěst přepadali věcce [?] budovy a brali, co se jim hodilo, nejvíce zlaté hodinky. Někde vzali také šaty, boty.

— Dne **11/5** celý den jezdilo vojsko od Chornic — Mor. Třebová — Svitavy.

— Dne **11/5** k večeru musela jet obec 11 povozech na příprež do Svitav. Ten den 11/5 v noci, o 1/212 hodiny, přišlo 6 ruských vojáků do čísla 19; jelikož se hned nestrelil, rozkrájeli dvířka a, jelikož v domu nic cennějšího nebylo, vzali jen rádiový přístroj a odešli do č. 18, kde vyhradili šaty, prádlo, skříň poškodili sekerou.

— Celou noc jezdily těžké tanky ještě 12/5 až k poledni. Dne 12/5 první klidná klidná noc. Neděle dne 13/5 dopoledne nějaké méně transporty.

— Dne **15/5** vrátily se povozy na příprež dne 11/5 do Svitav poslané, v Tycholého myto opět bez obtíží zpět.

— Německý kolonista Joseph č. 36 odveden do Litovle a odtud neznámo kam. Kolonista Lamač č. 45 také odveden k pracovnímu oddělení.

Do čísla 36 se nastěhoval původní majitel Alb. Koukal.

— Dne **19/5** pěkný májový déšť. Od 7/5 do 19/5 bylo sucho.

— Zabaveny statky ve prospěch státu: čísla 7, 8, 11, 17, 24, 23, 45, 46, 49.

— Koně odvedeny ruskými vojsky.

1945 (pokračování) — číslo 1 — 1 kůň, č. 7 — 3, č. 8 — 3, č. 13 — 2 koně a roční hříbě, č. 24 — 1, č. 36 — 1, č. 37 — 1, č. 45 — 2 koně a hříbě. Některé koně byly vyměněny za špatnější.

— Dne **21/5** odjeli z obce uprchlíci: Ratibor — Hlubice — Neustadl — Jakubovice, kteří měli své postele a povozy. Zůstalo jich několik osob, kteří svého času přijeli vlakem a kteří musí opět čekat na vlakové spojení.

— Dne **23/5** při svážení odhořeného střeliva v Trnávce vybuchla střela a zabila 3 muže. Ve dvou domech okna a střechy poškozeny. Mužové byli: Viktor Šafe, Frant. Šedl ze Staré Trnávky a Modrlák z Měst. Trnávky.

— Dne **30/5 1945** vykopány u osady Mezihoří na louce kolem mostu položené miny a odborně zničeny.

— Dne **4/6** nastoupilo přísné čl. vojsko a dobrovolníci vojenskou službu.

— Dne **5/6** odvezli Rusové z čísla 8 čistý kočárek (*vsuvka: psaly stojí Pochovaní v Lazích, ještě jako válečnou kořist*).

— Dne **9/6** všechny koňské postroje na příprež se zemáky z Chornic do Pajce.

— Dne **9/6** jel transport koní provázený čl. vojskem z Čech do Prostějova.

— Dne **10/6** zase transport ruských koňských povozů z Čech k Chornicím.

— Dne **13/6** šlo 15 ruských vojenských aut z Čech k Jevíčku, ač 6 jich jelo k Pětkovu — Litovli.

— Zakopané miny v Mezihoří, Karienkách [?], Pádům Arnoštova převzal odborník k výbuchu.

— Dne **14/6** k večeru přišel velký transport, dle udání vojáka 2600 koní, hnaný ruskými vojáky; část zůstala v Trnávce, část v Lazích. Koně pásly celou noc na blízkých loukách, polích a zahrádkách. Odjeli dne 15/6 směrem Tlanošov [?] Lhota — Olomouc.

— Dne **16/6** konány volby do obecního národního výboru. Zvoleni byli: Lermann Bedřich, Macháček Jaroslav, Schäffer Andrej, Wolf Mořic ml., Fensterle Frant., Štmark Hubert, Macháty Rudolf, Navrátil Josef, Hank Frant., Hickl Adolf, Budil Ladislav ml., Kašpar Miroslav.

Náhradníci: Smital Fr., Macháty Jos., Němec Jos., Hickl Frant.

1945 (*pokračování*)

- Dne **20/6** jeli z obce opět 4 povozy do Pajce.
- Dne **20/6** začala opět jízda po opraveném železničním mostě u Žařící, který byl dne 9/5 německými vojáky na ústupu vyhozen do vzduchu.
- Dne **15/6** přijelo 6 ruských vojáků s autem do obce, v čísle 7 žádali vejce, a při tom sebrali majitelce prádla, co se dalo.
- Dne **30/6** [?] hnali Rusové stáda hovězího dobytka a asi 10 vozů skrz obec ke Chornicím. Za obcí spasil na 2 míry druhé sece jetele. U Chornic zůstali na loukách do 1. července, načež táhli k Jevíčku.
- Dne **24/7** byly v obci odebrány koně, které vojsko, táhnouc skrz, buď zde nechalo, anebo které samy někde utekly a zde byly chyceny. Odebráno 12 koní, z třinácti jednomu odebrán a přidělen jinému v obci.
- Žně začaly **13/7**: ječmen, pšenice za suchého počasí ukončeny. Oves svázan v panácích, však již za deštivého počasí, nic se však neztratilo.
- Dne **15/8** hlásí rádio, že bezpodmínečným přihlášením kapitulace Japonskem druhá světová válka ukončena.
- Žně otavy za pěkného počasí ukončeny **26/8**.
- Dne **13/9** se začaly kopat zemáky za suchého počasí.
- Po přílišném suchu se nemohla provádět podzimní setba.
- Dne **23/9** po dlouhém suchu opět vydatný déšť, deštivé počasí však trvalo s přestávkami až do 8/10.
- Od **8/10** pěkné počasí, ze setím počalo teprv dne 19/10 a kopáním pozdních zemáků.
- Dne **16. a 17. října** hnali Rusové velké transporty čermeskutskeho [?] dobytka: krávy, mladý dobytek, voly, ovce a kozy. Louky od obce Lazu až ke Chornicím byly slabě, ještě na polích byly 3 stáda asi po 100 kusech.
- Dne **18/10** odešli směr Brno.
- Dne **18., 19., 20., 21./10** hnaná opět stáda dobytka k Brnu.

— Od **26/10** do **9/11** pěkné suché teplé počasí; dne 10/11 vydatný déšť. Dne 12/11 první sníh s plískanicí.

— Dne **14/11 1945** odvezen Emil Procházka, rolník č. 11, a Adolf Schneeweis, rolník č. 24, do pracovního tábora v Jevíčku.

`CZ\_225203010\_00244\_G5ZCHYK6\_00451\_KR-237.JPG` (pokračování — překryv skenů)

...

1945 — V roce 1945 převzal p. Ludvík Lermann po Em... parcelní pole — zadní niska — kteroužto parcelu E... svého času koupil od Karla Smrčka, a při ot... kus zrušil.

1946 — Zima 1945—46 mírná, s málo sněhem; tak samo v zimě neuspěchovalo.

— Dne **14/II 1946** přistěhoval se do čísla 8 v Lazích, nabízel vd. (Schweikar Andrej) Havlíček od Velké Lhoty [?], jemuž byl grunt č. 8 zem. nár. výborem přidělen. (*margin.: Předáno k Liadinov [?]*)

Ceny plodin 1946:

Plodina	Cena
žito 1 q	230 Kč
pšenice 1 q	280 Kč
ječmen 1 q	250 Kč
oves 1 q	220 Kč
zemáky 1 q	65 Kč
řepa Kvann 1 q	40 Kč
cukr 1 q	16 Kč
maso hov. 14 Kč; živé váhy	12—20 Kč
maso vepřové (živé)	29 Kč
maso vrbí [?]	60 Kč
sádlo 1 kg	13—54 Kč
máslo	90 Kč

— Dne **28/II 1946** vrátil se z pracovního tábora v Jevíčku Emil Procházka, rolník č. 11, do Lazů, ale musel pracovat na pile v Lazích.

— Dne **15/III 1946** byly přiznány zem. nár. výborem statky českým uchazečům:

- č. 7 dostal Schweikar Andrej z Trnávky
- č. 8 dostal Havlíček od Velké Lhoty [?]
- č. 11 dostal Hubert Štmark z Lazů
- č. 17 dostal Jan Niedler ze Staré Ronov[ce]
- č. 24 dostal Rudolf (Ladislav) Macháty z Lazů
- č. 28 dostal Frant. Lermann z Lazů
- č. 45 dostal (Frant. Hank z Lazů); nástupce Jos. Šuva, Ukrajinec
- č. 46 dostal František Šedlář z Lazů
- č. 43 dostal Adolf Hickl z Lazů
- č. 31 dostal Karel Hlaváč z Lazů

Stávající české menší usedlosti bývalých majitelů rozdělí místní nár. výbor později.

— Dne **20. března** počalo jarní setí za pěkného, ale studeného počasí. Veškerá řepka se musela zaorat. Od 4. března nepršelo až 19. dubna. Od 19. dubna opět sucho až 8. května slabý déšť.

— Dne **26. května 1946** při volbách do národního shromáždění obdrželi hlasů:

Strana	Hlasů
1. komunisté	48
2. lidovci	70
3. soc. demokraté	6
4. nár. socialisté	29
prázdný lístek	1
celkem	154

— Dne **13. června** odpoledne bouře a průtrž mračen; od toho dne do 28. června deštivé počasí.

— Dne **11. července** začaly různé [?] žně.

— Dne **17/7 1946** odjely poslední rodiny z Říše, které svého času byly sem poslány, zpět do Říše.

— Dne **5/8 1946** za pěkného počasí ukončeny ovesní žně.

— Dne **14/8 1946** odjela z obce část (23) Němců do tábora v Mor. Třebové a odtud do Říše.

— Roku 1946 byly od zabraných 9 německých usedlostí odebrány pozemky a přenechány malorošníkům: Od čísla 1 patřící část pozemku po † Bušinovi dostal Fr. Král č. 27 — část nazadí, u silnice ohraničená příkopem, vrchní jevíčovou, za humny, a okolní (jiných) loučku stranou mlýna — celkem asi 30 měr.

Příděly pozemků z bývalých německých usedlostí (1946):

- **Od čísla 7** dostal Karel Hlaváč č. 31 — poderhoře. Frant. Havelka č. 26 — za humny.
- **Od čísla 8** dostal Mor. Wolf č. 29 — za humny a dolní jevíčovou po dráhku. Rudolf Klement — za humny mezi cesty.
- **Od čísla 11** dostala Dobesová č. 3 — dolní jevíčovou.
- **Od čísla 17** dostal Fr. Bušina č. 21 — dolní jevíčovou, horku, za cestek; Fr. Bušina č. 21 — 5 měř louky; Adolf Hickl č. 32 — 5 měř louky.
- **Od čísla 24** dostala obec — doleček a část vrchní jevíčové; Hubert Štřmark — ostatek vrchní jevíčové; Mor. Wolf č. 29 — za humny od stezky; K horova cesta; Bolesková [?] — od chrkové cesty až i za cestek; Jos. Macháty č. 33 — chmelínek.
- **Od svatka [?] z Trnávky:** Rudolf Macháty č. 14 — niska 11 měř.
- **Od čísla 24 [?]** dostal Richard Hroupek [?] č. 7 velikou louku; Mořic Wolf č. 29.
- **Od čísla 28** dostal Ludvík Lermann č. 19 — poderhoře; louku Langendat.
- **Od čísla 45** dostal Havlíček č. 8 — vrchní jevíčovou po dálnici; Klement Polák — kousek zahrady ke svému domku.
- **Od čísla 46** dostal Ludvík Lermann — zahumení; Jan Hank č. 47 — role v kapsl [?].

Přespolní louky u Mezihoří, Unirázky, Pětky stratili majitelé Němci, a nástupci Češi dostali louky v katastrální obci Lazu (Mor. louka, Langendat, Marianov [?]).

— Podzim z počátku suchý, zemáky a řepa se dostalo suché domů. Potom nastalo deštivé počasí až do 8. prosince; potom napadlo sněhu a začalo mrznout, dne **13/XII** bylo 18 °Celsia zimy.

— Němec rolník Štěpán Lamač č. 45 a 49 byl lidovým soudem v Mor. Třebové v prosinci 1946 odsouzen na 25 roků žaláře.

1947 — Od **8. prosince 1946** přes leden a únor 1947 dlouhá tuhá zima 20—25 °Celsia.

— Dne **1/III 1947** přistěhoval se na statek č. 45 Čech-Ukrajinec Josef Šůva, jelikož dosavadní správce Frant. Hank se správy vzdal.

— Dne **10/IV 1947** počaly jarní práce.

— V roce 1947 přiženil se a převzal grunt č. 16 p. Frant. Hank od Frant. Procházky, oba z obce Lazu.

— (*škrtnuto: Dne 18/IX 1947*)

— Dne **1/VIII 1947** přiženil se p. Jiří Mazal od svého strýce Alberta Koukala (grunt č. 36).

— Dne **8/7** přejelo auto výminkářku Františku Štřarkovou, následkem úrazu zemřela 11/7 1947.

— Dne **12/7** začaly žně v ržné a **1/8** ukončeny ovesní žně. Rok 1947 byl katastrofálně suchý. Od 10/IV do 5/XI pršelo jen 2 malé přeháňky s málo deštěm. Následkem sucha vzcházelo začátek podzimní obilí velice nerovně a těžko, ale dostavěním dešti dne 5. a 6. listopadu se všechno vyrovnalo, jen nedostatek sena, slámy, řepy a zemáků. Jen zrno se ještě trochu udrželo, obročete ječmen. Nepodařena byla pšenice.

— Dne **5. listopadu** jel kočí se sedmi sluníčky [?] oba u p. Jaroslava Macháčka č. 1 z Lazí do Vranovce pro dříví. Na spaleniní cestě s nákladem byla dívečka přimáčknutá vozem ku stromu a usmrcena. Pochována dne 8/11 v Měst. Trnávce.

— Začátkem prosince 1947 platili nabyvatelé přidělených statků a polí první roční 10% splátku ze získaného majetku.

Ceny plodin 31/12 1947:

Plodina	Cena
pšenice a ječmen 1 q	600 Kč
oves 1 q	380 Kč
žito 1 q	510 Kč
zemáky 1 q	150 Kč
mléko 1 l	5,50 Kč
vejce 1 ks	2,50 Kč
chléb 1 kg	8,—
husa	300,—

Ceny (pokračování ze str. 60):

Položka	Cena
maso hovězí, živá váha 1 kg	18,50—20 Kč
maso vepřové, 1 kg	30—32 Kč
máslo	80,—
sádlo	60,—
selata (mladí) [?]	90 / 40
koně	8 000—12 000 Kč
slívce [?]	300—600
šaty	2 000—3 000
košile	160
sláma 1 q	55
seno 1 q	100
cukrovka 1 q	82

— Mezi vánočními svátky a novým rokem 1948 deštivé a teplé počasí; obilí, které následkem sucha špatně scházelo, o vánocích všechno vzešlo.

1948 — Začátkem ledna až do 15. března zima beze sněhu a deštivá. Ku konci ledna teplo, beze sněhu a bez ledu.

— Změnou vlády ku konci února byly odvoláni ze všech národních výborů členové strany nár. sociální a lidové, a ustanoveni v obci Lazy následující:

- **Předseda:** Dolák Klement
- **Místopředseda:** Šedlář František č. 46
- **Pokladník:** Macháček Jaroslav
- Havlíček Antonín, Macháty Ladislav, Štmark Hubert, Štmark Oldřich, Budil Ladislav ml., Němec Oldřich.

Volby do nár. shromáždění:

Položka	Hlasů
Jednotná kandidátka	142
bílé lístky	4
prázdné obálky	4
v obálkách výstřižek z novin	2
zemřeli	2
pro stáří a nemoc nevolili	6
celkem	160

— Dne **9/6 1948** odsunut byl bývalý rolník Emil Procházka č. 11 i s rodinou do Tišnova na práci.

— Dne **9/7 1948** bezprostředně po ukončení senoseče vypukl požár na pile p. Ludvíka Grosse v Lazích a strávil 2 stupně — jedna naplněna senem, druhá palivovým dřívím.

— Žně začaly dne **22/7** za pěkného počasí, po celé číní jen 25/7 bouřka skropobilím; ječmeny a ovsy částečně poklíněny (semen-ný/dvoje). Žně ukončeny dne **5. srpna**.

V roce 1948 zakoupilo družstvo traktor za 13 000,— Kč, který se při suchém počasí velice dobře osvědčil ve žních při sečení se samovázačkou, jakož i při podzimní orbě. Po suchém podzimku dne 19/8 [?] deště.

V měsíci listopadu 1948 prodal p. Josef Navrátil domek č. 32 od Adolfa Hickla za 13 000,— Kč. Prosinec pěkný, dne 16/XII první sníh, mírná zima až do konce roku.

Obci předepsaný kontingent:

Komodita	Předepsáno	Dodáno	Rozdíl
maso (kg)	43 790	44 920	+ 2 130 kg
obilí chlebové (q)	950	772	- 178 q
obilí krmné (q)	430	311	- 119 q
brambory (q)	1 900	1 586	- 314 q
mléko (l)	160 630	166 700	+ 6 070 l

...

1949 — Dne **6/1** uvolněn částečně prodej zboží a obuvi za zvýšené ceny:

Položka	Cena
kapesník	200 Kč
košile	800—1 400 Kč
spodky	700 Kč
svetr bavlněný	700 Kč
svetr vlněný	1 000 Kč
flanel na košile 1 m	235 Kč
mužské šaty	8 000—13 000 Kč

1949 — Dne **16. února** odjela rodina maďarská, jejíž členové byli u zdejších rolníků na práci, zpět do své vlasti.

— Koncem února převzal p. Jaroslav Šaltynnek [?] z Kartynkova [?] od Františka Lermanla [?] domek č. 34 v Lazích za 45 000 Kč.

Zima 1948—49 velmi mírná, až do konce února s malým popraškem sněhu. Od března studené vánice a větry až do **18. března**. Dne **28/III** počalo se s jarním setím za pěkného počasí. Od **12/V** do **15/V** deště a místní bouřky. Senoseč lucerky a červeného jetele počala za pěkného počasí (raně) začátkem června.

— Dne **21. července** začaly různé [?] žně.

— Dne **12. srpna** začalo pršet až do 18. srpna nepřetržitě; obilí, jsouc ještě na poli, zejména oves, všechno porostlo. Od 18. srpna pěkné, sucho až do konce října. Žně ukončeny **26. srpna**. Senoseč otavy ukončena **12. září** za suchého počasí.

— Záplava myší a hrabošů; sucho až do **6/XI**.

— V roce 1949 byl zřízen v obci rozhlas, zamontován 24/8; výlohy 64 000 Kč.

— V roce 1949 zřízena v obci družstevní prádelna; ve škole stavba kabinetu a nové záchody; z bývalého obecního Kanceláře prodejna jednoty. Výlohy 114 000 Kč, platil stát. Pánu Ludvíku Grossovi zařízena úředně pila.

— V roce 1949 se přidělily bývalým Němcům patřící lesy: od čísla 1, 11, 7 (horní les), 28 — ku státnímu lesu; od čísla 17, 44, 7 (dolní les), 45, 46, 21, 8, 24 — přiděleno obci.

...

1950...

(zápis přerušen — kronika tu končí)